

Suplimentul DE CULTURĂ

POVEȘTI DE ADORMIT PĂRINȚII:

Diana Soare despre
personajul Habarnam:
„Cînd cobîlții ceva,
atunci se fac «bîlți»“, pag. 4

CRONICĂ DE CARTE:

Luminița Marcu despre
Fructul interzis de Nedjma:
„Romanul erotic al unei femei
din lumea arabă“, pag. 6-7

Nr. 97 • 7-13 octombrie 2006 • SĂPTĂMÎNAL REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI „ZIARUL DE IAȘI“ • APARE SÎMBĂTA • E-MAIL: supliment@polirom.ro

Urmanov: „N-am fost niciodată unul de-al lor“

Citiți un interviu de Elena Vlădăreanu

PAGINILE
8-9

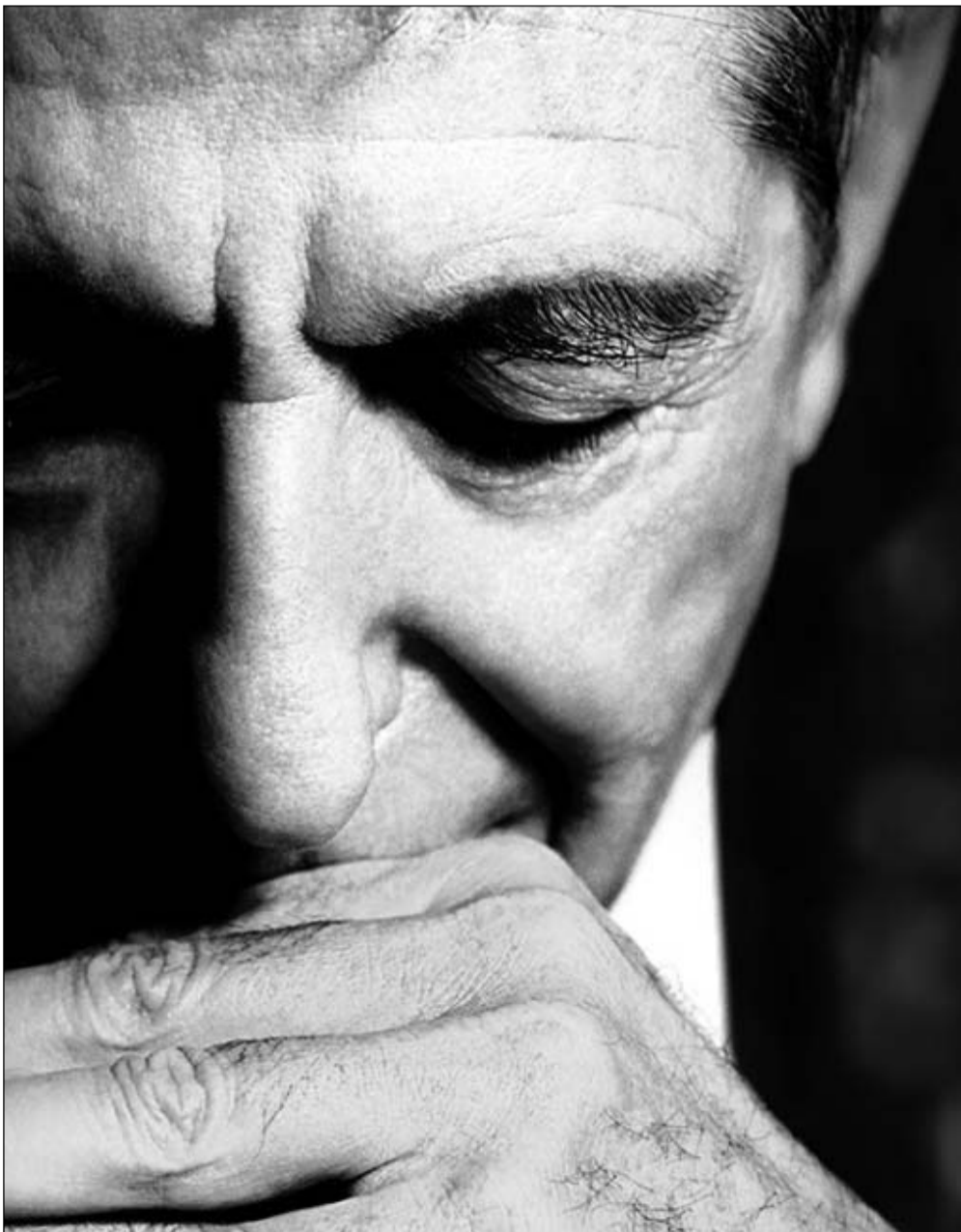
Veșnicia s-a născut la Vaslui

PAGINA
14

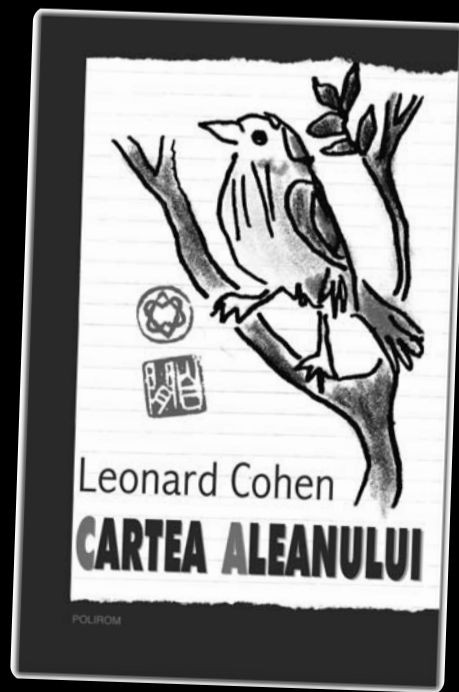
Iulia Blaga despre filmul lui Corneliu Porumboiu

LEONARD COHEN Dionysos la bătrînețe

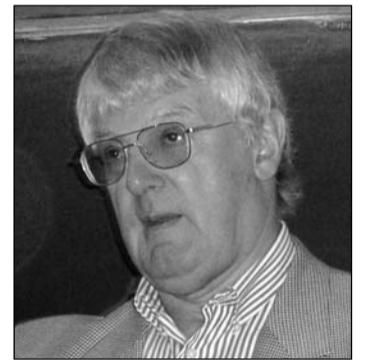

„Suplimentul de cultură“ publică, în premieră, câteva dintre poemele cuprinse în cel mai recent volum al lui Leonard Cohen, *Cartea aleanului*, în traducerea lui Șerban Foartă și a Cristinei Chevereșan. Cartea este în curs de apariție la Editura Polirom. Postfața este semnată de Mircea Mihăieș, autorul eseului *Viața, patimile și cîntecele lui Leonard Cohen*.

PAGINILE **10-12**

EDIȚIA DE IAȘI

Un jurnalist englez a oferit lecția de „fairness“

Ian Masters s-a întors după 13 ani la Iași să-și revadă prietenii de la TVR, alături de care făcea programe cu doar două camere de filmat. Acum se declară mîndru de evoluția mass-mediei românești.

PAGINA **3**

SECRETUL ADRIANEI

Album

Vreme de trei săptămîni m-am străduit să vă spun cum te poate năuci o bucurie non-stop într-o scurtă vacanță din sudul Franței. Din mai multe motive, voi lăsa acum să vorbească imaginile.

PAGINA **4**

S-a citit. Acum se aude!
Detalii în Pagina 2

Internet:
www.supliment.polirom.ro

Am aruncat Suplimentul în aer!

Suplimentul
de cultură
se aude la

în fiecare
vineri,
de la 19.10

Cu George Onofrei
și Anca Baraboi

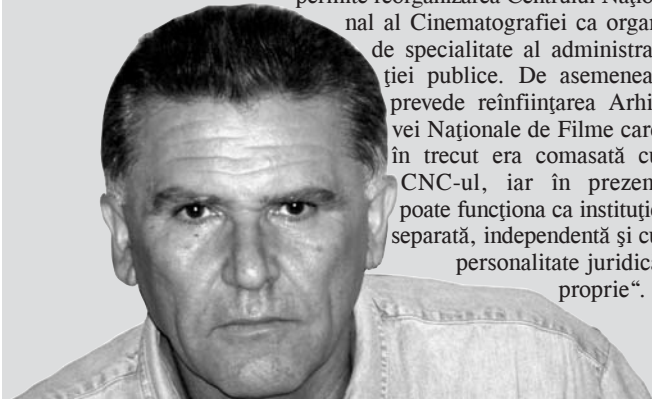
www.supliment.polirom.ro/radio.aspx

ȘTIRILE SĂPTĂMÎNII

Centrul Național al Cinematografiei are un șef interimar

Mihaela Virtopeanu, directorul Registrului Cinematografic, a fost numită, luni, 2 octombrie, în funcția de director general interimar al Centrului Național al Cinematografiei (CNC), de către ministrul Culturii și Cultelor, Adrian Iorgulescu. Centrul Național al Cinematografiei va avea un nou director general de la sfârșitul lunii octombrie, mandatul lui Decebal Mitulescu, cel care a ocupat postul pînă în prezent, expirînd în septembrie.

Decebal Mitulescu nu se va înscrie în cursa pentru un nou mandat. În urmă cu o săptămîină, Mitulescu a explicat cititorilor „Suplimentului de cultură” ce „lasă în urmă”: „În ultimul meu mandat a apărut o nouă lege a cinematografiei la care am contribuit și eu, iar această lege are o serie de prevederi moderne care din punct de vedere instituțional asigură, în sfîrșit, desfășurarea unei activități normale. Legea, în primul rînd, la capitolul instituțional permite reorganizarea Centrului Național al Cinematografiei ca organ de specialitate al administrației publice. De asemenea, prevede reînființarea Arhivei Naționale de Filme care în trecut era comasată cu CNC-ul, iar în prezent poate funcționa ca instituție separată, independentă și cu personalitate juridică proprie”.

Filmul lui Porumboiu a intrat pe locul patru în box office

Producția *A fost sau n-a fost?* de Corneliu Porumboiu se află pe locul patru în box office-ul românesc după weekend-ul premierei, cînd a fost urmărit de 3.221 de spectatori și a înregistrat încasări de 28.353 lei, potrivit clasamentului întocmit de Champions. Celălalt film românesc care rulează acum în cinematografe – *Cum mi-am petrecut sfîrșitul lumii* de Cătălin Mitulescu – a coborît de pe locul șapte pe nouă în perioada 29 septembrie – 1 octombrie, în urma încasărilor de 11.346 lei obținute de la 917 spectatori.

În timp ce primul lungmetraj al lui Mitulescu a debutat în box office pe locul șapte (încasări de 21.500 lei și 2.702 de spectatori), în weekend-ul 15-17 septembrie, *A fost sau n-a fost?*, cîștigătorul premiului Camera d'Or pentru debut la Cannes, a reușit să intre pe poziția a patra. Liderul box office-ului românesc de weekend este comedia *Doar tu și eu*.

Al treilea e în plus!! You, Me and Dupree, care a fost văzută de 8.502 români și a încasat 117.804 lei.

A mai trecut o săptămîină de Contaminări2

■ Ștefan Tiron, Dan Sociu și Valentina Chiriță, pe www.supliment.polirom.ro/contaminari2 – fragmente –

Ce înseamnă să îți pierzi capul – biopolitica și cinetica sferoidă a cutiei craniene de Ștefan Tiron

„That na man play at the Fute-ball”
1424 King James I proclamare în fața parlamentului

„OOOooo Noo”
Palermo 22 05 03 h 24.00
Prolog.

Nu mi-a plăcut fotbalul. Nu mi-au plăcut meciurile, nici între două echipe, nici în trei și cu atît mai puțin într-o singură echipă. Nu suportam să văd lumea enervîndu-se și calicindu-se după scoruri, punctaje, de fiecare dată la fel. (...)

Pe întuneric, acolo, în sala Ronda, l-am văzut pe coreograf/ dansator/ jucător alunecînd în a-vîntul lovitului de minge. Și unde eram eu cu capul dus, mingea chiar că i-a luat capul într-o clipită. Da, căzută jos la pămînt, nu mai avea cap, și în loc de cap avea acum un balon pe gazonul negru de cauciuc al sălii întunecoase. După o pauză, unul din umeri a lovit mingea, care s-a rostogolit și așa

i-a revenit din nou capul ascuns în spatele balonului. (...)

Manifestul autenticist. Dans de Dan Sociu

(...) 2.

Florin Flueraș și autenticismul. Pe Florin îl cunosc de vreo doi ani, e colegul de cămin al lui frate-miu. Un tip foarte simpatic, cu o biografie bizărucă: psiholog de copii, parapantist de performanță, coregraf. Mîncă numai mușli și lapte. Nu-l interesează dansul, nu se consideră dansator, ci „artist vizual”. Nu dansează, se dansează pe el. Nici măcar nu știe să danseze – sau nu vrea să se știe că știe –, un caz complicat pentru profii lui. În timpul spectacolului *100% dans* am avut impresia că tot show-ul e construit, cumva, în jurul lui. El era punctul negativ al compoziției. Dacă toți ceilalți păreau să se distreze dansînd, Florin mormăia. Mișcări conținute, implozive, lălii. Spectacolul exploata o convenție – discoteca – pe care toată lumea o întărea, mișcîndu-se convențional. Florin se voia plasat la margine.

Într-o altă convenție.

3.

Valentina Chiriță

(...)

De fapt, îmi displace profund să se întrevadă lipsa. Așa cum se întîmplă uneori cu dansul, se poate și cu o pasiune de genul fotbalului. Nu pot să îmi scot din creier gestul lui Florin (Flueraș) care demontează un joc de fotbal și toate reziduurile de dorință mocnită care ar zăcea într-un asemenea spectacol. Florin își ridică tricoul de pe la spate, ca semn al victoriei, și rămîne o vreme nemișcat sub el. Refuză cooperarea, refuză să vadă o posibilă gestulație, „grandoarea publicului atît de mulțumit de eroul său”, el nu marchează și nu este campionul nimănui. Refuză pluralul și faptul reportat. Cei care îl privesc se simt bine în pielea lor. Cu ceva mai multă onestitate, accept defragmentarea, undeva în cap se desfășoară fără jenă lucrul pe jumătate autist, puțin chinuit, dar netulburat, ca o stare continuă de sănătate mentală. La nivel de expresie personală, rămîne totuși blocată, într-o stare rigidă.

O selecție de Adriana Gheorghe

CITATUL SĂPTĂMÎNII

„Vreau să reușesc să impun *Lindenfeld* la Frankfurt și să atrag atenția asupra acestei cărți care vorbește despre minoritatea germană din România și care ar putea să intereseze și minoritatea germană din Germania. (...) Am refuzat oferta de traducere a unei edituri germane pe care eu o consider mică și am zis că dacă voi cădea, să cad măcar de pe un cal mare! Aștept calul!”

Ioan T. Morar în emisiunea „Suplimentul de cultură” de la Radio Iași. Acesta și-a lansat joi, 5 octombrie, la Tîrgul de Carte de la Frankfurt, ediția a doua a romanului de debut, *Lindenfeld*.

contaminat?

www.cndb.ro

Centrul
Național
al Dansului

Lecție de „fairness” ținută de un jurnalist englez

Ian Masters este un jurnalist englez îndrăgostit de Iași. S-a întors după 13 ani să-și revadă prietenii de la TVR, alături de care făcea programe cu doar două camere de filmat. Acum se declară mîndru de evoluția mass-mediei românești. Studenții Departamentului de Jurnalistică l-au cunoscut pe Ian Masters marți, 3 octombrie, la un seminar în care, asemeni unui documentar televizat, s-a povestit viața unui jurnalist împlinit.

Ian Masters a lucrat 25 de ani la BBC, iar din 1993 realizează traininguri la televiziunile din Africa de Sud, India, Nepal și Australia

Andreea Archip

Între cu sfială în sala de curs și începe să vorbească. Se declară timid, dar nu se intimidă în fața studenților de la Departamentul de Jurnalistică al Universității „Alexandru Ioan Cuza”. „Singura dată în viață cînd am plîns a fost cînd am aflat că nu pot fi pilot. Așa am ajuns jurnalist”, spune Ian Masters. Completează cu pasiunea omului de care camera de filmat s-a îndrăgostit de la prima strigare „acțiune”: „Nu găsesc în lumea asta meserie mai frumoasă”.

Ian Masters a lucrat timp de 25 de ani la BBC, la început prezentînd știri și diverse pro-

grame, după care a ocupat funcția de Manager Editor. Următorii șase ani s-a întors la televiziune, iar din 1993 face parte din echipa Fundației Thomson, realizînd numeroase traininguri la televiziunile din Africa de Sud, India, Nepal și Australia.

„To express, never to impress”

Timp de două ore, Ian Masters a vîndut studenților de la Jurnalistică trucuri și a povestit întâmplări amuzante. „Asta nu e un serviciu la care te duci la ora nouă și de la care te întorci la ora cinci după-amiaza. Cu jurnalismul te culci, mergi în va-

canță, e mereu cu tine. Ceea ce facem noi este să ridicăm piatra și să vedem ce e sub ea”, a explicat jurnalistul.

A încercat să se lase interviuat, dar a sîrșit prin a intervieva. Și-a primit aplauzele de care camera l-a privat atîta timp și a mărturisit că, după aproape 40 de ani de practică jurnalistică, cel mai mult îi vor lipsi studenții. Din dreptul ușii mai trimite câteva sfaturi. „Să nu fii niciodată intimidat de un jurnalist. Metoda ta e întotdeauna cea mai bună. Eu aș putea să nu fiu de acord cu tine și să-ți spun că metoda ta e veche, dar pot fi invidios că nu m-am gîndit eu înainte”, spune el și, printre

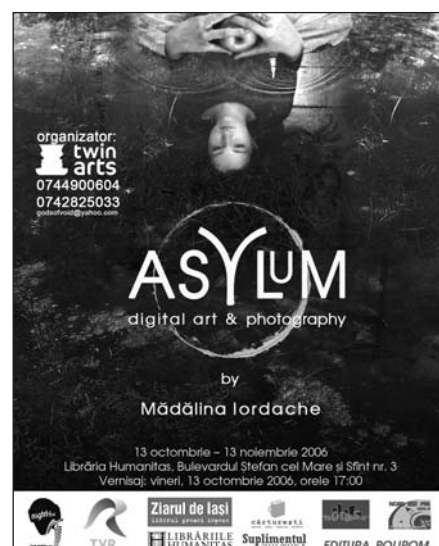
întrebările pe care le primește, mai adresează și el cîteva. „Cîți vor chiar să se facă jurnaliști?”, „Cine vrea televiziune?”.

Recunoaște că spre televiziune l-a atras și faptul că scrii mai puțin și că trebuie să gîndești în imagini: „To express, never to impress”.

Ian Masters s-a întors după 13 ani la Iași. Era iarnă, își amintește gerul și acum i se pare ciudat să se obișnuiască cu frunzele arămii împrăștiate peste tot. Atunci a „filmă” cu propriii ochi un documentar despre o nație prinsă în beția libertății, acum ochiul critic vede o Romînie aproape pregătită de aderarea în Uniunea Europeană.

Televiziunea franceză s-a prezentat la Iași

Gérard Depardieu dansează și cîntă drăcește și Bernard Pivot vorbește despre cenzură sau dezbate tema „cuvinte de năduf”. Jacques Chirac își pierde firea și îmbrîncește un jurnalist la prima sa vizită în Ierusalim, iar în '78, Franța se califică în finala Campionatului Mondial de Fotbal din Argentina. Un interviu cu Peter Fonda despre pasiunea motociclismului și un altul cu o actriță de filme pentru adulți, făcînd omlétă. (Andreea Archip)

Momentele comice s-au amestecat cu emisiunile culturale, sportul cu gastronomia și moda cu politica într-un colaj video prezentat vineri, 29 septembrie, de Centrul Cultural Francez, în cadrul celei de-a doua ediții a manifestării „24 de ore de televiziune franceză”.

Cu tradiția a cinci ediții în Franța, evenimentul de anul acesta, organizat de Institutul Național al Audiovizualului, serbează 60 de ani de existență a primei arhive de radio și televiziune din lume.

Curioșii s-au întilnit de la ora 19.00 în Club Blackout pentru a vedea, într-un film de o oră, cele mai frumoase momente din istoria recentă a Franței, cristalizate pe bandă video. Cu lumina stinsă, ca într-o sală de cinema, spectatorii nu foarte numeroși au acoperit vocile de pe peliculă cu risete sau oftaturi de dezamăgire.

Anul 1968 a fost adus în Iașul lui 2006 de cîntecul *Vierzon*, interpretat de Jacques Brel, acompaniat la acordeon de Marcel Azola. Peste zece ani și alți metri de peliculă, Julio Iglesias primea din încruntarea sprincenelor groase și mina purtată expresiv prin aer de versurile melodiei *Vous les femmes...* suspinele fanelor din fața „cutiei miraculoase”. Cele mai importante momente din viața simplă a francezilor s-au imprimat pe bandă pentru posteritate și au devenit istorie în mișcare.

Cu puțină tradiție la Iași, dar cu consecvența telespectatorului francez competent, „24 de ore de televiziune franceză” devine un eveniment din ce în ce mai așteptat de la an la an. Manifestarea a fost popularizată în Franța anul acesta și în 200 de penitenciare, în care televiziunea ocupă un loc important.

Din 2002 pînă în prezent, evenimentul este urmărit de aproape 50.000 de telespectatori din peste 400 de orașe din Franța și străinătate.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Mici români (II)

Propuneam săptămîna trecută, în contrapartidă la campania „Mari români”, o campanie intitulată „Mici români”, care să aibă ca subiect românii cu cea mai mare diferență de nivel între anvergura lor reală și poziția pe care o ocupă în conștiința sau atenția publicului. Am început chiar și o listă personală cu zece propuneri și i-am nominalizat pînă acum pe fostul dictator Nicolae Ceaușescu și pe Emil Constantinescu, președinte al Romîniei între 1996 și 2000. Ar mai urma opt personalități – sau personaje.

3) *Carol al II-lea* merită în mod cert un loc printre micii români. În general, cînd este criticat, se găsesc întotdeauna și cîteva voci care amintesc că a sprijinit din plin cultura română. Asta așa e, dar nu mi se pare suficient și nici nu pot să trec cu vederea faptul că beneficiile oferite de rege au fost adesea plătite cu elogii deșănțate, atingînd penibilul, cu nimic deosebite de ploconelile oamenilor de cultură în fața fostului dictator comunist al Romîniei, Nicolae Ceaușescu. (Nici beneficiile oamenilor de cultură cuminiți din anii comunismului n-au fost mici, dar asta e altă poveste.) În *România e deștepti* am dat și cîteva exemple relevante de ode gretoase închinare regelui, așa că nu le reiau aici.

Revenind la regele Carol al II-lea, porecla – extrem de nimerită – de „regele playboy” spune deja destul de multe despre principala lui activitate în slujba Romîniei. S-a căsătorit, împotriva voinței familiei, cu Zizi Lambrino, dar asta a fost doar prima lui căsătorie. A renunțat la tron în 1925, lăsîndu-l regent pe fiul său, Mihai I, care avea doar patru ani. După cîteva ani s-a răzgîndit (!) și a revenit pe tronul Romîniei. A sprijinit o vreme mișcarea naționalistă a legionarilor, apoi a interzis-o. A instituit dictatura regală în 1938, iar cînd a început al doilea război mondial și lucrurile s-au încurcat, a fugit din țară cu un tren încărcat cu avuții și cu amanta lui oficială. Dincolo de proasta administrare a țării, Carol al II-lea a reușit să compromită imaginea regalității în Romînia, fapt de care au profitat atît comuniștii după 1945, cît și foștii comuniștii după 1989. Își merită cu prisosință nominalizarea.

4) La fel de aleatoriu, a patra nominalizare pe care o avansează vine din domeniul jurnalistic: *Ion Cristoiu*. În afară de crearea primului tabloid din Romînia, merit altfel discutabil, n-am înțeles niciodată cum un fost ziarist de presă comunistă a ajuns printre cei cîteva guru ai analizei politice de după 1989. Ori de cîte ori l-am urmărit, s-a arătat izbitor de părtinitor, a fost uneori agresiv pînă dincolo de limitele permise chiar de lege, a încălcat sistematic regulile jurnalismului obiectiv și la fel de sistematic și-a greșit analizele ori concluziile. Și totuși e considerat în continuare un mare jurnalist, așa că merită un loc printre „micii români”.

5) Pînă să revin la politică, trecem puțin și prin sport. Mult mediatizatul fotbalist *Adrian Mutu*, supranumit „Briliantul”, a devenit o obsesie a jurnaliștilor sportivi. Trist a ajuns fotbalul românesc dacă faptul că Mutu a jucat douăzeci de minute într-un meci de campionat al lui Juventus devenea nu demult o știre de aproape tot douăzeci de minute la fiecare post de televiziune. Dacă analizăm în detaliu performanțele sale la echipele de club, nu vom vedea pe nicăieri ceva care să-l apropie de marile vedete europene. La echipa națională a Romîniei e într-adevăr de neînlocuit, dar să păstrăm proporțiile: e vorba de lotul cu cele mai slabe performanțe din ultimii douăzeci și cinci de ani ai fotbalului românesc, fără nici o calificare la vreun turneu final și cu meciuri chinuite în fața fraților noștri balcanici. Cam asta ar fi nivelul la care ne plasăm.

În rest, ce-i drept, e un personaj colorat și numai bun de mediatizat: prietene și soții frumoase, o nuntă, un copil, o poveste cu droguri, un divorț, o nouă nuntă, un nou copil... Are și multe tatuaje, cum ne spun și ne arată televiziunile. Dar parcă totuși era vorba de fotbal.

***

Și-au mai rămas cinci...

ROMÂNIA LA RAPORT

cu Andreea PORA

Un dialog în FM
în care
întrebările nu rămîn
fără răspuns

ORA 17:00
de Luni pînă Vineri

mesaje la: romanialaraport@infomix.ro

Adriana BABEȚI

SECRETUL ADRIANEI

Album

Din mai multe motive las acum să vorbească imaginile. Vreme de trei săptămîni m-am străduit să vă spun cum te poate năuci o bucurie non-stop într-o scurtă vacanță din sudul Franței. Și cum, de atunci, starea asta a început să atragă, precum o lumină fluturii, numai zile bune, făcute din mici sau mari lucruri frumoase. Ca de pildă, amănuntul că 12 prieteni din Franța, Germania și America m-au gratulat în 26 septembrie nu numai pentru că fata mamei împlinea 30 de ani, ci și pentru OK-ul primit de România dinspre partea Europei. Sau alt amănunt: că mi s-au strîns în computer sute de poze, ba chiar filmulețe cu zilele fericite despre care am povestit în rubricuță. Le-am aranjat în album ca un școlar harnic, cu explicații cu tot, și v-am ales patru fotografii, ca să vă încredințați că tot ce-am scris a fost adevărat.

Aici se vede cum, în 27 august 2006, pe o străduță din cetatea Aiguës-Mortes de la gurile Ronului, în timpul sărbătorii *Saint Louis*, un trubadur cîntă povestea de dragoste și moarte a lui Jaufré Rudel, acompaniat de un mic grup de muzicanți, ca în veacul al XII-lea. Stau și-i ascultă o puzderie de turiști, dar și parte din băștinași, costumați (toată suflarea, de la copiii la bătrîni) ca acum 800 de ani.

Aici se vede cum, în Place du Forum, în dreapta cafenelei Van Gogh, zugrăvită în galben exact ca pe vremea cînd genialul trăia și picta la Arles, în după-amiaza de 23 august, în toiul *Săptămîinii orașului*, răsare acest pian alb pe roți de cauciuc, tras pe străzi de un clown care n-a mai intrat în poză. Între zecile de nebunii născocite ca oamenii să simtă că e sărbătoare am gustat din plin jazzul cînd zglobiu, cînd trist, pe care-l cîntau ca la New Orleans cei doi tineri frumoși și talentați.

Aici se vede cum noi cinci, Janusz, Delia, eu, Mei și Mehdi, ne întoarcem cu fața spre un fotograf necunoscut, ca să nu lăsăm fără urmă nepămîntul ceas din după-amiaza de 29 august, trăit în tăcere lîngă ruinele castelului din Lacoste, loc de refugiu și nebunie pîngă Sade.

Despre ce căutau împreună prin Lubéron traducătorul lui Proust, Flaubert, Céline în persană, traducătorul lui Deleuze în poloneză, traducătoarea lui Camus în chineză și cele două traducătoare ale lui Roland Barthes în română, ați aflat în numărul trecut și nu se vede în fotografie.

„Cînd cobîlții ceva, atunci se fac «bîlți»“

Diana SOARE

POVEȘTI DE ADORMIT PĂRINȚII

„...Era odată un oraș de basm, locuit de prichindei. Li se spunea prichindei pentru că erau mici, mici de tot.“ Atît de mici, încît s-au ascuns într-un teanc de cărți prăfuite și nu i-a văzut nimeni, pînă într-o zi, cînd mi-am cheltuit, la anticariatul Sophia, banii de țigări. A fost cel mai înțelept troc din viața mea: 5 lei în schimbul unei nostalgii.

„...Oricare dintre ei nu era mai înalt decît un castravete, și nici acela prea mare. Însă orașul lor era tare frumos. Pe lîngă fiecare casă creșteau sumedenie de flori: margarete, romanițe, păpădii. Pînă și străzile la ei aveau nume de flori: strada Campanulelor, aleea Romanițelor, bulevardul Albăstrelelor. Iar orașul se numea chiar Orașul Florilor. Prichindeii erau și ei de două feluri: prichindei băieței și prichindei fetețe, adică prichindeuțe. (...) Unii cititori vor spune, din

Nikolai Nosov, *Aventurile lui Habarnam și ale prietenilor săi*, Editura Raduga, Moscova & Editura Ion Creangă, București, 1985, ilustrații de A. Laptev, în românește de Nina Gafița

capul locului, că toate astea sînt, de bună seamă, scorneli, că în realitate nu există asemenea prichindei. Dar, la drept vorbind, nimeni nu susține că ei ar exista cu adevărat. Una este realitatea în viață și cu totul alta într-un oraș de basm. În orașul de basm poate exista orice.“

Pot exista mașini care merg cu apă gazoasă și sirop, conducte din tulpini de stuf, gulașe pufoase din omizi argintii pentru prichindeuțele cochete sau automobile cu aburi, opt roți și răcire pe bază de fistic, care spală rufe, taie lemne, frămîntă lutul, fac chirpici și, pe deasupra, mai curăță și cartofi. Nu m-am îndoit nici o clipă că toate acestea există cu adevărat, la fel cum am crezut, în fiecare seară în care mi se citea despre Orașul Florilor, că acolo trăiesc laolaltă Știțot și doctorul Pilulă, renumitul mecanic Șurubel cu ajutorul său Piuliță, politicianul Zahăr Zaharescu Limonadă, vînătorul Glonțșor cu tot cu cățelușul Strop și pușca cu dopuri, pictorul Acuarelă, muzicantul Guslă, cei doi frați Posibil și Probabil, Grăbilă, Dondănel, Tăcutul, Gogoasă, Zăpăcilă...

„Însă cel mai vestit dintre toți era prichindelul zis Habarnam. Îl porecliseră Habarnam pentru că nu știa nimic. Acest Habarnam purta o pălărie albastră-albastră, pantaloni galben-cănaș și o bluziță portocalie cu cravată verde. Îi plăceau lui culorile tari. Astfel, gătit ca un papagal, Habarnam

hoinărea zile-n șir prin oraș și născocea fel de fel de aiureli pe care le povestea tuturor.“

„Cîlți, vîlți, dîlți, nîlți, sîlți, mîlți...“

Habarnam e totuna cu Neznaika sau Dunno, celebrul antierou din trilogia lui Nikolai Nosov *Aventurile lui Habarnam și ale prietenilor săi* (1954), *Habarnam în Orașul Soarelui* (1958) și *Habarnam pe Lună* (1966). Deși ar trebui să treacă, după cinci decenii bătute pe muchie, printr-un soi de *middle-age crisis*, Habarnam e la fel de cool, încă avangardist și identic proaspăt. Copiii îl iubesc pentru că-l simt aiudoma lor, cei „mari“ – pentru că le amintește cum era pe cînd scriau și ei scrisori prichindeuțelor cu ochi albaștri, încet, caligrafic și cu grijă cuvintele și lăsînd în urmă, pe pagina albă, „cometele“ cernelii prelinse dintr-o literă.

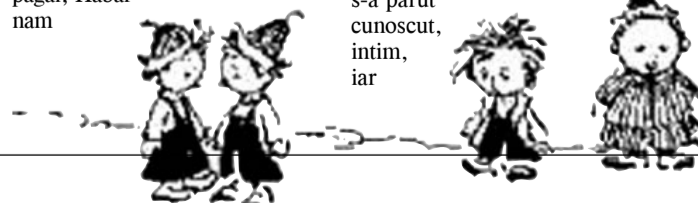
Iată de ce clipa în care am zărit într-un colț de anticariat coperta albastră, puțin julită pe la colțuri, precum genunchii mei pe vremea cînd *Aventurile lui Habarnam* îmi țineau loc de „noapte bună“, a fost cea mai fericită dintr-o primăvară-ntreagă. Și singura în care mi-am cumpărat șervețele parfumate doar ca să șterg de praf și mușcagii o copertă de carte.

În *Născut în URSS* (Polirom, 2006), Vasile Ernu scrie cu aceeași nostalgie: „Ceea ce mie mi se părea extraordinar în această poveste era că m-a făcut să cred că acea lume există cu adevărat. De fapt, era o lume pe care, cînd eram copil, o așteptam, trebuia numai ca cineva să vină să mi-o dăruiască, să mi-o arate. Cînd am citit-o prima dată, totul mi s-a părut cunoscut, intim, iar

personajele aveau impresia că le știam demult. Era o lume în care mă regăseam perfect; pe care o uitasem, și pe care Nosov mi-o reamintise“. E drept că lumea lui Habarnam se vede uneori într-o oglindă vălurită și-și spune că aduce-a socialism utopic. Numai că lucrurile de care ne este încă dor nu au cum să fie altfel decît bune, mai ales cînd știi că un plastru cu miere vindecă orice.

Acest text reprezintă preambulul unei serii de articole realizate de Diana Soare pentru „Suplimentul de cultură“.

Florin LĂZĂRESCU (flazarescu@gmail.com)

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Alex SAVITESCU

LA LOC teleCOMANDA

Ghid de eliberare a pașaportului

Sînt unul dintre aceia care – după cum mă definește prietenul Ioan Florin Florescu – n-ar trebui să poarte la ei chei, celular, portofel, acte, în genere, orice lucru care se poate pierde sau fura. Cu două zile înainte de a pleca la Tîrgul de carte de la Frankfurt mi-a înghețat inima: nu-mi găseam pașaportul. L-am avut la mine într-o zi, pentru a-mi scoate o asigurare, iar acum părea dispărut pentru eternitate. Mă rog, într-un final l-am găsit conform legilor lui Murphy, sub niște hîrtii de pe birou, după ce l-am căutat înnebunit prin toată casa. Însă mi-am amintit cu spaimă prin ce chinuri am trecut cînd l-am scos.

Auzisem că la Iași se doarme cu cortul în fața Poliției pînă apuci să depui nu-ș' ce formular, dar la fel de bine mai auzisem că problema s-a rezolvat. M-am dus și eu să văd care-i atmosfera. Liniște și pace. Doar doi-trei oameni la rînd. Cînd am ajuns în dreptul ghișeului și am întreat ce acte trebuie să prezint, o doamnă plictisită mi-a indicat afișierul: „Programul nostru e de la 7 la 9, aduceți taxele și prindeți rînd pentru formularul de eliberare a pașaportului”. Îmi place cum sună asta – „eliberarea pașaportului”. Ca și cum pașaportul ar fi ostatic la stat și tu vei deveni salvatorul său.

A doua zi m-am dus să-mi plătesc taxele. Din reflex, am ajuns în aceeași clădire

unde am plătit taxa de căsătorie. Teapă. „Mergi matale la CEC!” La CEC mi-au spus că trebuie să plătesc taxa consulară la Trezorerie. Pentru taxa simplă de pașaport mi-au băgat un formular sub nas și mi-au spus să-l completez repede. Cu greu am găsit un pix, legat la un ghișeu din capătul sălii. Am scris destul de repede, dar deja se închisese pentru pauza de masă. Mai bine, tot trebuia să merg la Trezorerie. De la primul ghișeu am fost expeditat la următorul. Am stat la rînd, am așteptat să-mi „tehnoredacteze” chitanța, după care m-au trimis din nou la primul ghișeu ca să dau banii. Am mai stat ceva timp ca doamna de la ghișeu 2 să aducă chitanța la ghișeu 1. Totul a durat numai vreo oră. M-am întors la

CEC, am stat din nou la rînd, ca să aflu că formularul nu e completat după model. Modelul era lipit pe un perete, iar pixul de care aveam nevoie, legat în capătul celălalt al sălii. Am ieșit și mi-am cumpărat un pix.

Cît am stat la coada formată lîngă model, am aflat de la un domn de treabă că, după ce-mi plătesc taxele, trebuie să mă duc pe la 3-4 dimineața la sediul Poliției, ca să prind rînd la tabelul jandarmului.

Apoi să aștept să fiu strigat între 7 și 9 pentru a primi formularul de eliberare a pașaportului și programarea pentru poză. Acolo, domnul de treabă mi-a explicat că există o coadă afară, pe holul mare, și alta pe holul mic, unde stau ăia cu pile.

În fine, alt rînd pentru a depune formularul completat după model, după care am mers la ghișeu următor ca să dau banii și să aștept chitanța de la ghișeu cu modelul. Iar dacă voiam să plătesc și o taxă de urgență, trebuia să merg în audiență la Poliție.

Deși îmi place să cred că astăzi, în pragul aderării la UE, povestea mea e doar literatură, am spus-o totuși pentru toți cei care n-au apucat să-și „elibereze pașaportul”, pentru cei care n-au încă ce pierde. La cite ghiduri se scriu în ziua de azi, mă gîndesc că unul în plus nu strică.

Vulgarizada sau Mădălin și lampa fermecată

TVR 2 a avut, recent, inspirația de a difuza un documentar marca BBC despre condiția femeii în statul islamic Iran. Am văzut, acolo, diverse doamne cu vâl pe cap, care se duceau la tribunal pentru a cere divorțul. În Iran, să fii femeie și să vrei așa ceva e echivalent cu mersul pe sîrmă deasupra unei cuști de lei hămesiți: numai în anumite condiții, o reprezentantă a sexului slab poate solicita despărțirea cu acte în regulă; și nici dacă intențează proces de divorț nu poate fi sigură că instanța îi va da dreptate, pentru că în scenă pot apărea, așa cum s-a petrecut în fața camerelor BBC, și unchi și veri și mătuși și tot felul de rude mai mult sau mai puțin îndepărtate ale soțului, care sînt capabile de-a produce un tărăboi de nedescris.

Ce mi-a venit să povestesc despre cutumele la care se supun cetățenii iranieni? Urmărind filmul de pe canalul al doilea al televiziunii naționale, gîndul mi-a zburat, aproape fără voie, spre prezențele feminine pregnante (nu e nici un barbarism cu adresă la situația maternală a Romaniței Ioan!) din ultima perioadă. Cea pe care tocmai am amintit-o a fost, recent, subiectul unei telenovele consumate din toate unghiurile și pozițiile, cu fotoreporteri avînd parcă vocație de sniperi din comandourile americane și realizatori de emisiuni care-au înzecit producția de salivă pe capul de cititor al tabloidelor. Să nu mai amintesc despre deja celebra repriză de bîzîituri dintre Andreea Marin și Monica Tatoi, pe care, în spiritul cunoscut, domnul Mădălin Ionescu a încercat – și nu prea i-a ieșit – s-o pună pe tapetul emisiunii sale.

Cam cu o seară înainte de documentarul cu pricina, pe OTV, o brigadă artistică de omuleți anonimi cu chef de dat în stambă dezbătea cu foc și patos relațiile dintre des-numita Oana Zăvoranu și familia sa. „Vedeta TV” și-a dat în judecată, din cite am înțeles, mama, pentru moștenirea averii tatălui său. Aflate în studioul generos al DD-ului, întocmai ca pe sălile de tribunal filmate de britanici, diverse personaje începuseră deja să facă partaje și să dea sentințe. Ba, pentru ca prăjitura s-aibă și cireasă cu glazură-n formă de moț, a călărit firul telefonic și domnul Alo-sînt-eu-Mădălin Voicu, pe care, din cite mi-am dat seama, Dan Diaconescu îl folosește pe post de „special guest”. Acesta a onorat invitația și-a încărcat aerul din studio cu considerații de largă respirație și interes față de relația domnișoarei în cauză (mai e nevoie să precizez că nu se afla în studio?) cu domnul Pepe. N-am reușit să urmăresc discuția pînă la capăt, oricît aș fi dorit, așa că nu vă pot spune concluziile pline de miez care, cu siguranță, se vor fi desprins în urma „dezbaterii”.

Dac-ar ști domni de la BBC ce subiecte ratează, seară de seară, pe la televiziunile românești, probabil că s-ar lăsa de meserie. În documentarul de la care am pornit, femeile respective a-fîșau o oarece decentă chiar și-n situația în care-și revendicau darul de nuntă. Aici, în tele-țara noastră veselă și ghidușă, gestul de acoperire a feței cu vâlul islamic dispăre ca prin ceață, fiindu-i luat locul de tradiționala mișcare îndelung exersată de ridicare a fusteii.

Suplimentul lui JUP

Bobo și Bobi

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

Nimic despre francofonie

Eu nu am învățat în școală franceza. Mi-am dat seama prin extrapolare, întrucît nu am învățat de fapt nimic, am trecut prin școală ca vaca prin pîrîu, adică greu. Nu am vrut să am de-a face cu aceste împleticiri ale limbii, cu aceste incantații vrăjitoarești prin care cîcă oamenii vorbesc limbi străine.

Ei zic că e franceză, mie mi se pare că s-o înecat cu măr și își rîcîie fundul gîtului pentru a convinge flegma să iasă la aer. Dacă i-aș prinde eu pe toți francofonii ăștia, le-aș da cu arătătorul peste degete pînă i-aș convinge să învețe poezia cu Rică, rîu, ră-țușcă, rămurică. Ce-i cu prostia aia de „r”, zis de parcă vrei să vomîți pe mine? De ce, nene, tre' să vorbească oamenii lumii toate limbile astea, cînd e așa simplu să înveți româna? E limba în care te naști, în care iei bătaie, în care iubești și probabil mori.

De ce mi-a fost blocat drumul spre alimentară? Cum a-dică nu am voie să traversez strada cu geanta mea de rafie, că cîcă trece coloana oficială de franțuji și se tem că am bombă în papornîță. Cum, Doamne

iarță-mă, lua-v-ar dracu', să am eu bani de bombă? Păi ce, ele cresc așa, pe stradă?

Bine că-l aveți voi pe Alen Delon. Și ce-i cu asta? Cînd îl văd în film, opresc sonorul și vorbesc eu în locul lui, în română: „Uăi, Zorro, vreau să te tai, paștelele mă-ti, că mi-ai scris Z pe ușa veceului”. La care Alen Delon: „Țai pe mă-ta, că eu is frumușel și am mască pe meclă”. „Uăi, puneți mîna pe el, banditu' naibii, să-i scot eu franceza din cap”. Mă rog, poate nu asta e interpretarea corectă, dar toți vecinii mei sînt naționaliști convingiți și le place cum traduc. După care toți recităm poezia „ă, deo tre, m-am bătut cu Jan Mare, Jan Mare mi-o tras un pumn și m-o azvîrlit în drum”. Poate că ar trebui un final în care să-l bat eu pe Jan, dar nu poți schimba poeziile așa, cum vrei tu.

Concluzia e că dacă francofonii ăștia dau și ei un pachet de unt, ceva, sîntem de acord cu ei și îi susținem, că doar și noi ne tragem din viță latină, deci sîntem practic frați. Dacă însă nu ne dau nimic, redevenim brusc balcanici și scuipăm pe mașinile lor diplomatice: „Huo, mîncători de caș împutit!”

Bobo

Salutări din Petrița de la Ion D. Sîrbu

de ION BARBU

Radio România Cultural

Cînd vine vorba de cultură, o discuție care începe într-un fel se poate termina cu totul altfel

Ema Stere, Attila Vizauer și invitații lor celebri aduc vorba de cultură într-o întîlnire, posibil polemică

În fiecare zi de luni pînă vineri de la ora 12.00

Vorba de cultură

vă propune mari teme mari preocupări mari obsesii ale zilelor noastre

fm

Brașov 105 | București 101,3 | Craiova 101,1 | Cluj 101 | Iași 103,1 | Timișoara 100,7

hobbitul@yahoo.com: Emil BRUMARU
abbsurdica@yahoo.com: Ada MILEA

HOBBITUL & ABBSURDICA

hobbitul (08:23:35): IO am rubrica...cu curu Profirei!
abbsurdica (08:24:13): aha...
hobbitul (08:25:13): Shi cu „locul secret shi de neimaginat al pizdei ei drag“!!! Am citat...E ceva cu copilaria mea...cind am vazut prima pizda, bai!
abbsurdica (08:25:31): unde era
abbsurdica (08:25:33):?
hobbitul (08:25:55): E ceva puur, zau! Nu vb prostii...eram fascinat...
hobbitul (08:26:39): Ba, io facusem o coliba shi pazeam roshiile sa nu le ciupeasca gainile...la tzara...intr-o halta..
hobbitul (08:27:28): Shi ea culgea roshiile shi io vedeam chiloztii ei datzi de maica-mea..ca se apleca...shi imi inchipuiam cum are ea pizda...da nu shtiam exact...
hobbitul (08:28:16): Shi o data, cind a muls vaca, sta ea cracana shi fara chilotzi shi am vazut-O!!! OOOOOOO! Ba,suna...
abbsurdica (08:28:38): ok astept
hobbitul (08:29:00): E Tatiana, o femeie ce faci placinte cu brinza...
abbsurdica (08:29:11): si cozonaci
hobbitul (08:29:45): Trebuia sa-i dau drumul la usha! da, shi cozonaci!
hobbitul (08:29:54): I-am dat!
abbsurdica (08:31:22): no, amu dv shtergetzi ce scrietzi?
hobbitul (08:32:09): Asa am vazut io prima pizda!!! Printre jeturi de lapte de vaca...
abbsurdica (08:32:35): aha... de-aia o avut asa un efect...
hobbitul (08:32:49): lapte aburind...pe vaca o chema Lunaea, ca se nascuse luni!
hobbitul (08:33:50): S-a combinat laptele cu patlagelele cu pizda Profirei cu halta cu coliba mea, ca citisem Robinson Crusoe...era ceva tainic shi foarte pur...
hobbitul (08:34:06): ERA FRUMOS!
hobbitul (08:34:50): pE MINE M-A MARCAT rOBINSON cRU-SOE...aM SCRIS SHI NISHTE CINTECE!!!!
hobbitul (08:35:20): Da nu shtiu unde mai sint...tre sa le caut...poa le pui tu pe muzici muzici...
hobbitul (08:36:06): Io de mult vreau sa scriu o piesa cu Robinson...da a scris Naum...nu shtiam..

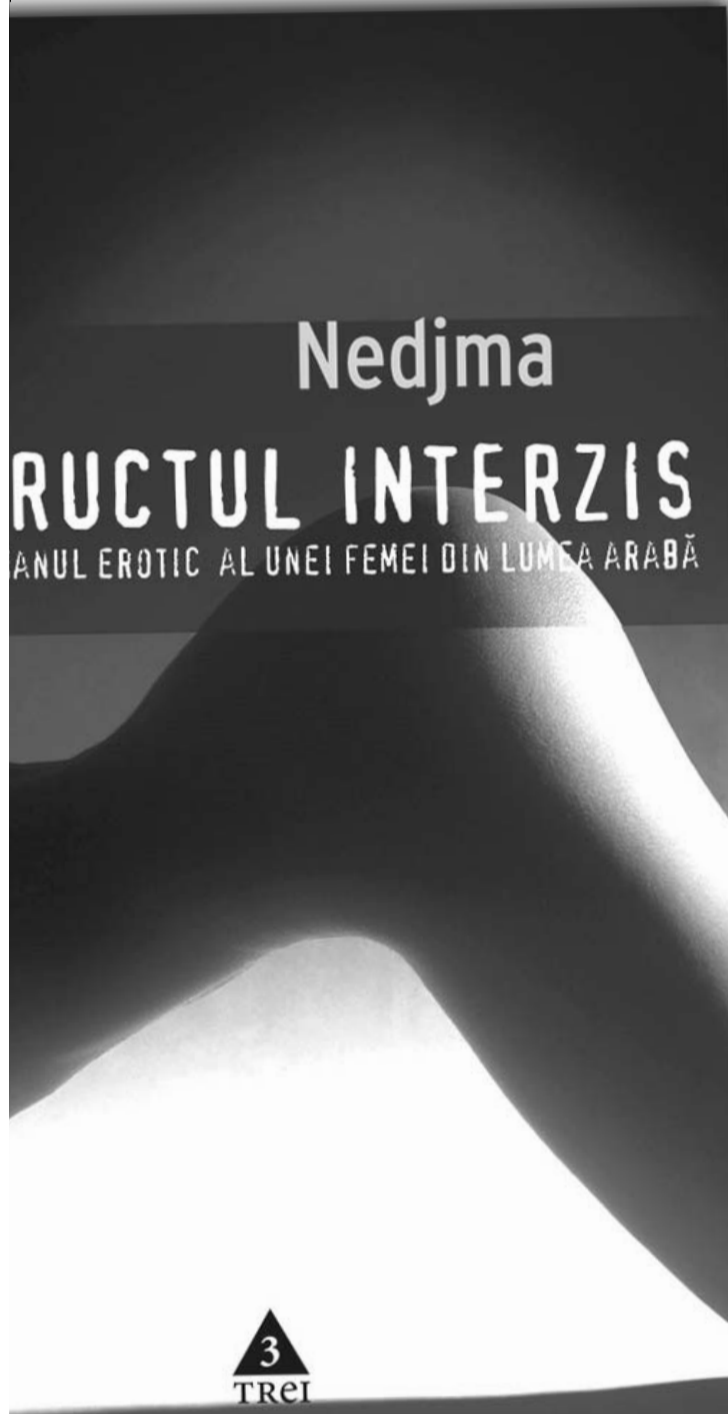
***

hobbitul (08:36:36): Io nu shtiam de RC a lui Naum
hobbitul (08:36:48): Shi la el e mai bine...
abbsurdica (08:37:11): vai, ce-mi place piesa aia...
abbsurdica (08:37:17): Insula...
hobbitul (08:37:22): Ideea mea era ca rc nu are unde sa naufragieze shi cauta disperat o insula...shi vrea sa naufragieze...
abbsurdica (08:37:45): Sancho?
abbsurdica (08:38:03): e buna insula lu' Sancho?
hobbitul (08:38:05): Da, uite ca la Insula lui Sancho nu m-am gindit!!!
hobbitul (08:38:32): Ba, ce idee!!!!!!!!!!!! RC sa naufragieze pe insula lui Sancho!!!
abbsurdica (08:39:19): o sa ma ucida regizoru'

Nedjma, romanul erotic al unei femei din lumea arabă

Romanul erotic al unei femei din lumea arabă. Patru informații esențiale sînt cuprinse în acest slogan gîndit perfect de către un promoter isteț. E așadar vorba despre un roman, nu orice fel de roman, ci unul „erotic“ – dar nu de duzină, pentru

că regimul copertei și prestigiul editurii taie elanul populist al subtitlului – scris de un autor femeie. În fine, autoarea nu are rădăcini banal europene sau nord-americane, nici măcar asiatice, ci... arabe. Formularea vagă în românește „din lumea arabă“ are ceva frisonant, sugestia e a unei lumi neclare, nedelimitate spațial, cu atît mai periculoase în consecință. Nedjma e totuși o autoare din Maroc, adică o țară bine cartografiată și destul de europeanizată... dar efectul primează în asemenea texte de promovare, e de înțeles.

Luminița Marcu

Am verificat din curiozitate copertile edițiilor străine. Pe coperta de la Plon apare doar indicația „récit intime“, o indicație mai degrabă de gen literar decît comercială. „Récit intime“ ar putea fi asimilat, ca termen, „autoficțiunii“, iar accentul nu cade decît întîmplător pe al doilea termen. Principala ediție britanică însă se aseamănă și o întrece pe cea românească: pe copertă apare sintagma „an international sensation“... Dar, interesant, această ediție englezească păstrează titlul în franceză, *L'amande*. Probabil editurii au vrut să conserve jocul intraductibil în oricare altă limbă „amant-amande“ și, totodată, parfumul oriental al migdalei. Mai mult, poate dacă ducem analiza mai departe, în intenția autoarei de „récit intime“ va fi fost și o apropiere suavă de titlul celebrului roman al Margueritei Duras, precursora a autoficțiunii contemporane. N-are a face, în românește nu rămîne nimic din toate astea. De ce „fructul interzis“, dacă în toate limbile mari s-a tradus *La almondra*, *The Almond*, *La mandorla*? În românește trebuie mereu să explicităm, să dăm o mîină de ajutor. Nu spun că sună rău „fructul interzis“, dar dacă autoarea a vrut să-i spună *L'amande*? Fructul savuros, pe care-l mîncîci fără să te poți opri și care conține picătura de acid cianhidric... Nu mai insist, dar nu e prima dată cînd mă întîlnesc cu acest obicei de „înfrumusețare“, e o boală veche, de prin anii '60. Dacă cineva va face vreodată exercițiul de a confrunța sistematic traducerile românești din marile texte ale literaturii universale cu originalele lor, va avea foarte multe surprize. Am găsit, în texte medievale canonice, de pildă, idei majore pierdute pe drum, de dragul unei rime sau al unui joc de cuvinte mai mult sau mai puțin reușit.

Nedjma, *Fructul interzis*. Romanul erotic al unei femei din lumea arabă

traducere din limba franceză și postfață de Valentin Protopopescu, colecția „Eroscoop“, Editura Trei, 2006

SEMNAL

„Lucian P. Petrescu este unul dintre puținii creatori ai generației optzeci consecvent unui proiect poetic de o modernitate radicală, urmărită dincolo de fruntariile interesului public, ba chiar asumată împotriva acestuia. Cultivat, cunoscător în detaliu al unei poetici aplicate pe o teorie subsecventă propriului itinerar narativ, este un împătimit al teoriei scrisului creator ca dimensiune existențială interiorizată. Prin cărțile sale de proză, autorul timișorean își urmează scriitura în felul unei obstinate investigații a sinelui...“ (Daniel Vighi)

„Firește, acest tip de proză își selectează drastic cititorii, cărora le solicită o disponibilitate intelectuală mult peste medie. Într-o literatură așezată, asemenea cărți joacă rolul unui ferment destinat să grăbească procesele de înnoire. Ele semnalează teorii, inventează limbaje, măresc acuitatea percepției.“ (Vasile Popovici)

Lucian P. Petrescu, *Vedere spre curtea interioară*, colecția „Proză“, Editura Cartea Românească, 384 de pagini, 24.90 RON

Volumul reunește interpretarea origeniană, cea păstrată pînă astăzi, la cel de-al treilea tratat al Scripturii, Leviticul. Caracterul tehnic al textului biblic, ce descrie relația, intermediată sacramental, dintre Dumnezeu și poporul ales, adaugă o dificultate suplimentară actului interpretativ. Origen, fidel principiilor sale, se va strădui să descopere și în textul cu o minimă disponibilitate exegetică invitația la un alt tip de lectură, alegorică. Încercarea sa a fost remarcată și prețuită: omiliile la Levitic, ca și celelalte omilii la Hexateuh vor supraviețui prin intermediul traducerilor latine, educînd publicul occidental spre alegoreză.

„După cum în cele din urmă zile Cuvîntul lui Dumnezeu, îmbrăcat în carne din Maria, a pătruns în această lume, și una era ceea ce se vedea în El, iar alta ceea ce se înțelegea, tot așa și cînd Cuvîntul lui Dumnezeu se exprimă, prin Profeți sau prin Legiuitor, oamenilor: se exprimă nu fără veșminte potrivite. Acolo este acoperit cu vîlul cărnii, aici cu vîlul literii. Ceva de acest fel descoperim și acum răsfoind cartea Leviticul...“

Origen, *Omilii și adnotări la Levitic*, ediție bilingvă, studiu introductiv, traducere și note de Adrian Muraru, colecția „Tradiția creștină“, Editura Polirom, 608 pagini, 35.95 RON

Doris MIRONESCU

LECTURI ÎNTRERUPTTE

Ticăloși de ieri, ticăloși de azi

Nu am abordat pînă acum niciodată tema moralității scriitorilor români în comunism. Mai întîi, dintr-un sentiment de pudoare. Oamenii aceia au trecut printr-un infern, fiind prinși în menghina sistemului cu duritate, supuși unor presiuni despre care e greu să te pronunți din afară. Fie și numai condiția viețuirii într-o astfel de lume reprezenta, în unele cazuri, o presiune psihică îngrozitoare. Or, eu eram un copil în momentul revoluției decembriste. Din comunism n-am prins decît paginile dedicate Partidului din „Cutezătorii”. Nu mi-am permis să consider căratul baloților de maculatură spre revalorificare, în timpul anilor de școală primară, drept un veritabil supliciu. Cum, atunci, să discut moralitatea unui om care a fost chemat la interogatorii securistice, amenințat, șantajat, bătut chiar? Cum să-mi permit să evaluez superlativ din punct de vedere moral doar pe acei oameni care n-au avut nici o legătură cu Securitatea (pentru că erau insignifianți, poate) sau pe cei omorîți în arest, ca inginerul Gheorghe Ursu?

În al doilea rînd, nu sînt atît de interesat de chestiunea comportamentului scriitorilor pentru că îi consider pe aceștia, să mă ierte Nicolae Manolescu, niște simpli oameni, și în nici un caz exemplare de lux ale umanității. Jaloanele mele morale nu sînt fixate nici de „cazul” Bujor Nedelcovici, nici de „cazul” Mircea Iorgulescu. Departe de a considera Uniunea Scriitorilor un fel de for etic al națiunii, mă amuz de încercările unora și altora de a transforma această adunare, onestă în scopurile ei lucrativ-sindicaliste, într-o Acropole a bunului-simț.

Și de ce ar fi scriitorii altfel decît ceilalți oameni? Cine mai poate crede, odată încheiat secolul XX, că marea cultură te face un om moral pînă-n vîrfurile unghiilor? Exemple de scriitori extraordinari, dar ticăloși desăvîrșiți în viața publică curg gîrlă: Maxim Gorki, Romain Rolland, Robert Brasillach, Pierre Drieu la Rochelle. De unde morală la scriitori, luați ca o clasă? Forme fără fond, pretenții fără fundament, stafii fără trup, cum bine zicea un mare critic literar odată, pe cînd nu se simțea nevoia unei Uniuni a Scriitorilor la noi. Dacă ar fi vorba să vorbesc de exemple de scriitori români însemnați, dar cu lamentabile caractere totodată, lista ar fi interminabilă...

În jurul aceleiași arzătoare chestiuni a moralei scriitoricești s-a desfășurat un recent colochiu de literatură organizat cu ocazia zilelor revistei „Transilvania” din Sibiu. Tinerii (unii tineri...) acuzînd bătrîni că au profitat de pe urma sistemului, fără să încerce să îl combată. Bătrîni (cîțiva dintre bătrîni) susținînd preeminența operei asupra reliefului moral. Ambele poziții egal de injuste, pierzîndu-se în serii lungi de recriminări, de fapt în tot atît de multe sofisme. Deoarece cine a fost canalie înainte de '89 este și acum. Cine este acum lichea, ar fi fost cu atît mai mult o lichea pe vremea pacturilor profitabile cu diavolul. Spre deosebire de nenorocii obligați să devină turnători și trăindu-și apoi viața ca niște umbre ce se știu vinovate, un ticălos împăcat cu sine din ziua de azi nu-mi stîrșește nici o simpatie.

Neglijențele sînt aducătoare de kitsch

Revenind la cartea Nedjmei, trebuie spus totuși că Valentin Protopopescu, traducătorul, n-a avut o muncă ușoară. Și dacă titlul e tributar, cum spuneam, unui vechi obicei, în interiorul cărții directețea e la ea acasă și aici îl întîlnim cu adevărat pe cel care a tradus, fără fașoane, și alte texte dificile de acest fel: „Căci eu, Badra, decretez că nu sînt sigură decît de un singur lucru: pizza mea este cea mai frumoasă din lume, cea mai frumoasă conturată, cea mai adîncă, cea mai caldă, cea mai succulentă, cea mai tumultuoasă, cea mai înmiresmată, cea mai muzicală, cea mai pofcioasă de pulă atunci cînd pula se înalță ca un catarg deasupra talazului”. Traducătorul este printre acei români bravi care nu se sfîșec de cele două cuvinte care dau ametea profesorilor de literatură. Nu e prima dată cînd le folosește cu curaj și adecvat și faptul e de apreciat. Doar o observație, care nu-l privește, de altfel, doar pe traducător. Cred că, atunci cînd nu e vorba despre un text comercial, de duzină, și cînd totuși cuvintele cu pricina se cer folosite, atunci, cred eu, ceea ce

e în jurul acestor cuvinte trebuie să fie impecabil. Virgulele, de pildă. Sau opțiunile lexicale pentru un verb sau altul. „Decretez”? Ai senzația că această conjugare nici nu există. Nu era mai simplu „declar”? Gradul de comparație al adverbului: „cea mai frumos conturată”... Toate aceste mărunțisuri gramaticale zgîrie urechea mai rău decît în mod obișnuit, tocmai pentru că miza de-tabuizantă a textului este atît de mare. Nu e bine să mizezi pe faptul că într-o astfel de carte cititorul nu se oprește la asemenea amănunte. Tocmai într-o astfel de carte neglijențele sînt aducătoare de kitsch, și e păcat.

Cartea conține o poveste cît se poate de franțuzească

Cartea în sine nu mi s-a părut o revelație. Tot zgomotul care s-a făcut în jurul ei s-a bazat pe informațiile cuprinse în sloganul despre care vorbeam, pe tensiunea enormă pusă în acest moment pe tot ce are legătură cu Islamul. Povestea Badrei, femeia berberă care fuge dintr-un mariaj aranjat și-și construiește o viață mai mult sau mai puțin libertină într-un oraș marocan cosmopolit, nu mi s-a părut a

avea vreun exotism deosebit. În afară de cele cîteva amănunte din prima parte, cîteva obiceiuri rural-musulmane expuse cu haz, cartea conține de fapt o poveste cît se poate de franțuzească, cu un bărbat lubric și nestăpînit, o femeie cam prostuță și vreo două lesbiene. Nu mă mir că i-a plăcut Catherinei Millet, autoarea celei mai repetitive cărți pe care am citit-o în domeniu... Căsnicia e un iad, viața de întretînută – o eliberare. Ca să gîndești așa nu trebuie să fii musulmană, ci doar ceea ce se cheamă o nonconformistă. Scenele de sex, extrem de numeroase în a doua parte, ca și relația în sine dintre Driss și Badra vin dintr-o tradiție licențioasă cît se poate de europeană. Fără să fiu o specialistă în literatură arabă, pot totuși să constat că nu există nici o legătură între umorul economic și imaginile luxuriante din textele clasice arabe (chiar și în traduceri europene cosmetizate care au ajuns la noi) și exhibiționismul cam brutal al Nedjmei.

Ce mi s-a părut totuși interesant în această carte ține de construcție; autoarea a riscat totuși să-și piardă cititorii mai grăbiți pe drum, alăturînd capitole cu italice – cu scene din Imciuk,

din copilărie sau, oricum, dintr-un trecut mai îndepărtat sau doar puternic confesive, aproape delirante, cum bine observă traducătorul în postfață – și capitole cu caractere obișnuite, capitolele care formează osatura de bază a narațiunii. Nu e ceva foarte sofisticat, dar e un efort de construcție care salvează mult din senzația de improvizare senzaționalistă pe care cartea ar da-o altfel din plin. Povestea nu are nici ea tensiune, iar finalul aduce cu acela din filmul *Anonimul venețian*. Psihologic, deși cartea se vrea o eliberare a femeii de sub tirania bărbaților („ambiția de a le da înapoi femeilor de același sînge cu mine cuvintele confiscate de tații, frații și soții lor”), mesajul e pe dos. Poate cuvintele le va fi dat înapoi, ba chiar în exces, dar destinul femeii rămîne unul ratat, derizoriu și închinat bărbatului dominator care îi dăruiește cu mîrînimie, în final, splendoarea degradării sale fizice. Cele cîteva imagini reușite și curajul cîteodată amuzant al scenelor de sex nu compensează, din păcate, fragilitatea acestei cărți care confirmă teoria succesului construit în afara textului.

SEMNAL

„Acest roman se va număra pe drept cuvînt printre capodoperele secolului XX.” („Atlantic Review”)

V., romanul de debut al lui Thomas Pynchon, este un amestec savuros de stiluri și tehnici literare, exploatînd, cu inepuizabile resurse imaginative, vechea temă a călătoriei picarești. În căutarea misteriosului V., care poate fi un loc, o persoană, un obiect, nici una dintre acestea sau toate laolaltă, protagoniștii cărții sînt purtați într-o călătorie amețitoare prin Paris, Malta, Florența, New York și Africa Neagră, propulsîndu-l totodată pe creatorul lor în primele rînduri ale elitei literare a secolului XX.

„Într-o fantastică țesătură epică ce leagă existența a trei generații, evenimentele ne poartă înainte și înapoi în timp. Personajele sînt un fel de yo-yo-uri mînuite de autor, iar stilul este eliptic și argotic...” Ihab Hassan

Thomas Pynchon, *V.*, traducere din limba engleză de Horia Florian-Popescu, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 672 de pagini, 34.95 RON

Romanul, care împrumută numele unei obscure formații britanice de punk de la sfîrșitul anilor '70, este o poveste antrenantă despre muzică, dragoste și crimă – principalele fire narative care țes destinul personajului central. William este un tînar muzician căruia Londra îi pare a fi singurul loc potrivit pentru cariera pe care și-o dorește. Dar formația în care cîntă, deși plină de entuziasm, suferă de o lipsă cronică de profesionalism, fata pe care o iubește visează un mod de viață aflat la ani lumină distanță de boema muzicală, iar audiția în care și-a pus toate speranțele se transformă într-un coșmar din care nu există decît o singură cale de scăpare.

„O carte despre ce mai înseamnă astăzi să fii tînar, sărac, dezorientat și îndrăgostit, scrisă cu un umor nebul și, în același timp, lucidă, critică și spirituală.” („The Guardian”)

Jonathan Coe, *Piticii morții*, traducere din limba engleză și note de Constantin Dumitru-Palcut, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 264 de pagini, 19.95 RON

„Eu simt un mare dezgust pentru lumea literară, cap-coadă”

Interviu realizat de Elena Vlădăreanu

Tocmai ai încheiat a doua ediție a atelierului de scriere creativă de la Rîșca. De ce te-ai gândit să faci acest atelier?

Scriere creativă – ce aiurea sună! Traducerea corectă a ce înseamnă *creative writing* e cea de tehnici de compunere poetică. Programul ăsta e bun dintr-o mie de motive, unele literare, altele nu. Gîndește-te cum am debutat noi, cum ne aruncam textele în tot soiul de concursuri despre care abia acum știm că-s deja aranjate sau jurizate de cine știe ce grup de incapabili. În schimb, tinerii ăștia participă la un concurs jurizat de tineri, participă la un program de *creative* organizat de tineri, au parte de seri de lecturi cu cei mai buni poeți tineri și au șansa să intre direct în miezul literaturii tinere reale, vizibile.

Plus o nebulie strict personală: vezi cum la noi – și chiar și noi, 2000-ul, începem să fim așa – „totul merge”? Astea-s prostii, în poezie nu există compromisuri sau jumătăți de măsură, poezia e mereu limpede: e poezie sau nu e poezie, așa cum un pahar e plin sau e gol. După programul ăsta, tinerii care pleacă de aici au un sistem clar, niște principii limpezi după care să se ghideze. Nimeni dintre cei care pleacă de aici nu va mai putea spune vreodată că Ruxandra Novac este mai slabă decît (sau măcar comparabilă cu) Claudiu Komartin,

indiferent de spectacol, indiferent de cariera pe termen scurt a volumelor, indiferent de orice. Poezia *se vede*. Și ăsta-i numai un exemplu.

Chiar crezi că literatura se poate învăța? (Și vorbesc aici de dublul sens al verbului: dacă poți învăța să scrii de la cineva, dacă poți învăța pe cineva să scrie.)

Cu siguranță, nu. De asta există un concurs înainte de program – dintre cei care trimit, rămîn cei care deja știu să scrie. Ce fac eu este să le grăbesc evoluția, să le arăt într-o săptămînă lucruri pe care ei le-ar fi descoperit, oricum, singuri, dar în cîțiva ani. Cred că Diana Geacăr sau Andra Rotaru au exprimat asta foarte bine pe www.creativewriting.ro – programul de la Rîșca e un fel de concentrat de vitamine.

Iar dacă poți *preda* tehnica literară – cu siguranță, da. Și e o experiență incredibilă. E și foarte riscant, pentru că te expui enorm, ca scriitor. E un joc cu ușile închise, un maraton de psihiatrie poetică, unde ți se văd toate mecanismele.

În plus, te golești de ale tale așa cum o faci, spre exemplu, cînd scrii la un volum personal, dar te trezești că, la final, nu ai un volum... pe bune – mă consum pentru fiecare volum care iese de aici cît pentru un volum de-al meu. Asta-nseamnă că am publicat anul trecut două volume, iar anul ăsta – undeva, în jur de trei, o să vedem la tîrgul din toamnă.

Oricum, ideea e ca, în cîțiva ani, să se știe că din Rîșca ies cele mai tari volume de debut din România și Republica Moldova. Și deja, încet-încet, lumea se prinde.

Cum e să scrii și să faci un atelier de scriere creativă în mănăstire? De la *feeling* la chestiuni concrete (bani, finanțare etc.).

Mă omori cu scrierea creativă! Știi ce? Gîndește-te că asta se face în America de aproape un secol. Și dacă nu-i suficient, adu-ți aminte că toți artiștii cît de cît mai răsăriți – pictori, sculptori, de tot

soiul – s-au format într-un cerc din jurul unui alt artist răsărit, în așa numita *școală*. Ei, eu nu fac școală, că nu-i învăț să scrie ca mine, ba chiar nu discutăm capitolul „Urmanov” în cadrul programului și mi-am făcut un principiu din a selecta participanți cît mai diferiți ca scriitură și a lucra, cît se poate, cu fiecare în parte. Practic, fiecare participant are parte de un program propriu, de o experiență 100% personală, diferită de a celorlalți.

Iar că are loc la mănăstire... mda. Eu simt un mare dezgust pentru lumea literară, cap-coadă. Dezgust pentru viclenia și mizeria și tot show-ul ăsta porcesc. Simt dezgust pentru Eminescu – vai, dragă, ce-a mai iubit-o el pe Veronica, dar moare de sifilis –, dezgust pentru Nichita Stănescu – marele sensibil, mort ca ultimul alcoolic –, dezgust pentru toată șarada asta de sensibili veșnic romantici, într-o veșnică boemă. Nu dau doi bani pe ea și din cauza asta nici n-am fost vreodată bine *cotat* de lumea *bună* literară.

Și visez – în termeni realiști însă, fără să-mi fac iluzii – la o serie de cinci-șase volume de poeți formați în programul de la Rîșca, departe de mizeria și mizerabilii din boema literară, poeți care știu ce înseamnă mănăstire, care știu că un călugăr sau preot nu-i nici prost, nici nespălat, nici incapabil să adopte o poziție radicală față de ce se întîmplă pe lumea asta. Visez la tinerii ăștia și visez la poezia lor ca la un bol de aer curat pentru ce mai înseamnă azi România.

În urma primului atelier, cel din 2005, au apărut două volume individuale – al Dianei Geacăr și al Andrei Rotaru. Două cărți apărute în condiții grafice excelente, care au fost citite, premiate, criticate, contestate. Multe dintre textele care s-au scris despre cele două cărți nu au început cu cărțile sau cu autorele lor, ci cu tine. Ai fost ironizat deseori pentru statutul tău aparte, de călugăr poet. De unde crezi că apar aceste ironii? Ce crezi că le alimentează?

Păi, ce ți-am spus mai înainte? N-am fost niciodată *unul de-al lor* și am refuzat constant să mă conformez regulilor lor. Și-apoi, Elena dragă... ironii din partea cui? Noi azi avem trei-patru critici, restul recunosc faptul că nu citesc literatură tină – vezi Manolescu, vezi Alex. Ștefănescu. Iar dintre tineri, majoritatea merg în aceeași direcție: incapabili să se adapteze, se tem să-și asume riscuri, fani ai unei poezii lejere, sigure, scrisă și rescrisă de cîteva decenii încoace... și mîncați de invidii, complexe, carierişti pînă în măduva oaselor.

Știi care a fost cel mai frumos moment din *cariera* mea poetică? După *utilitare*, mă tot scoteau din mînți cu faze gen *asta nu-i poezie, Urmanov nu poate fi numit poet* etc. etc.

Și am scris articolul acela, parcă „generația tu”, în care mi-am făcut valiza și-am plecat din lumea lor. Am zis că da, eu nu scriu poezie, eu nu sînt poet, ci scriu interfețe de comunicare și sînt economist. Și de-atunci, Elena, eu sînt tot mai liber și mai talentat, iar ei tot mai înrăiți și mîncați de răutatea asta.

Știi ce rămîne în urma a tot show-ul ăsta de mizerie umană? Două volume care deja sînt foarte bine cunoscute și extrem de apreciate. Restul...

Ce ai vrea să înțeleagă oamenii privind statutul tău? În legătură cu ce ai vrea să-i lămurești înainte de toate?

Nu vreau să lămuresc pe nimeni despre nimic. Cine mă cunoaște, știe cine sînt și cum sînt. Pentru cine vrea să mă cunoască, sînt un tip oricînd deschis pentru oameni. Singurul lucru care mă face să nu dau nici o șansă unei relații este fătărnicia. Poți să mă mînți, poți să mă-njuri, poți să îmi faci rău în orice fel, dar dacă simt că joci teatru, îmi pierd încrederea și tai orice cablu între mine și tine.

O relație înseamnă timp, iar eu nu am nimic mai scump pe lume decît timpul. Dacă simt că îmi este irosit – fie de o persoană, fie de o activitate – renunț fără nici un fel de regret. Așa că... cine e dispus să investească timp în mine nu va avea nevoie de nici o lămurire, pentru că mă arăt cu totul. Sînt oameni cărora le-am încredințat cele mai ascunse temeri ale mele după numai o jumătate de oră. Sinceritatea e un abandon în sufletul celui alt. Iar asta te obligă, te forțează să întorci încrederea, chiar dîncolo de hotărîrile tale raționale de dinainte...

Iar cine nu mă cunoaște... e simplu – să fie ca o axiomă în ce mă privește: sînt călugăr și poet, la fel de înverșunat în amîndouă. Iar *fețele* astea două nu se exclud în nici un fel, pentru că și Biserica, și poezia se ocupă cu viața, cu sufletul. Iar pe mine poezia m-a adus, m-a ținut și m-a legat definitiv de Biserica, așa că n-am nici un gînd împotriva literaturii – nu poezia dăunează, ci mediul în care ea este scrisă.

Care crezi că sînt cele mai mari curiozități, legate de tine și de viața ta, ale celor care te cunosc? Ce le spui lor?

Habar n-am, nu știu și nici n-o să-mi bat capul cu asta. Cine mă cunoaște, mă poate întreba direct. Sînt două variante: fie răspund, fie zic pas. Oricum, dacă întrebarea a ajuns să fie rostită, va primi și răspunsul la un moment dat, dar poate nu chiar pe loc... Sînt lucruri, în fiecare dintre noi, pe care nu sîntem niciodată pregătiți să le aruncăm în fața celorlalți. În ce mă privește... sînt extrem de puține lucruri pe care să le ascund de cei care-mi sînt cu adevărat aproape.

Iar cei care nu-mi sînt... cred că nu-i interesează nimic. Serios! Ce, n-au altceva de făcut cu timpul

Literatura este: a) un supermarket; b) un raft de bibliotecă sau o bibliotecă; c) talent & inspirație & muncă & stuff

a) și, ca să se justifice prezența mea acolo, trebuie neapărat și c).

O carte este: a) mai multe texte + două coperti + un autor + un preț?; b) un proiect; c) un produs.

Măi Elena, dar se vede că n-ai terminat ASE-ul ca mine! Un produs este finalitatea materială a unui proiect. Sigur că merg pe c), pentru că o carte nu începe cu prima pagină și nici nu se termină cu ultima. O carte bună, vreau să zic, una din acele *utilitare*, cum le zic eu, care încep să aibă sens abia după

ce sînt citite, în felul în care îl influențează pe cititor. Astea-s cărțile riscante, cu bătaie lungă, mai lungă decît viața asta, aici. Restul cărților se încadrează toate la a).

Lansarea viitoarei tale cărți ți-ai face-o, dacă situația ar fi alta: a) într-un acvariu, tu și invitații îmbrăcați în scafandri, printre pești și alge; b) într-o fabrică dezafectată; c) într-un loc de joacă pentru copii.

În Anglia, la cursul de *poetry*, am avut de prezentat un proiect de *public poetry*. Am vrut atunci să umplu un sac de plastic cu apă, să-l agăț de ramura unui copac în centrul campusului, să mă bag în el cu un tub de aer și să citesc poezie. Nu știu de ce, nu mi-au aprobat proiectul...

lor decât să-l piardă meditănd la Urmanov? Să fim serioși...

Cum s-a schimbat viața ta în 2004, când ai venit la Rîșca? Ți se întâmplă să regreti ceva? Ce?

Interior, lucrurile nu s-au schimbat prea mult și nici abrupt, pentru că plecarea mea la mănăstire era luată în calcul din 2000 și deja hotărâtă în 2003, așa că am avut timp să mă *formez* pentru viața de aici. Eu am tot mers vara la Putna, stăteam câteva zile, apoi mă întorceam în București, iar la Putna, iar în București... Sigur, astea nu le-am spus atunci exact pentru că exista prejudecata asta, că un om al Bisericii nu poate fi un intelectual sau, măcar, nu unul *actual*. Știi cum e? Un călugăr poate, la extrem, să scrie poezie à la Eminescu, dar nu are în nici un caz dreptul să fie vîrf de lance în literatura de ultimă oră.

Ba, uite că are dreptul și chiar o face, spre exasperarea multora.

Iar de regretat... ferească Domnul! E greu... supergreu uneori. Tot așa, interior, e ca și cum ți-ai atîrna inima de tavan ca un sac de box și tot timpul se găsește cineva să vină să ți-o bușească. Dar, oricît de greu ar fi, mă uit în urmă și mereu simt același lucru: nimic, dar absolut nimic nu are sens pe lumea asta. Iar eu nu pot trăi fără sens. Dacă nu mă recupera Dumnezeu, mă sinucidam cu siguranță. Am nevoie de un scop care să dea sens vieții mele. Așa... ce făceam? Mergeam la serviciu să fac bani, ca să mă-nînc și să mă-mbrac, ca să pot merge la serviciu să fac bani... și iar, și iar... E o treabă obsesia asta cu timpul – un mare dar de la Domnul. Am simțit că-l irosec, că intru într-un vîrtej în care pierd timpul – timpul cel mare, ăla care face viața mea – și că mă amăgesc permanent cu chestii copilărești, de circ: azi la teatru, mâine la film, mai bea o bere, mai merg la munte... Astea le făceam, dar le simțeam tot mai acut ca un spectacol la care mă uitam intenționat ca să nu mă gîndesc, ca să-mi spăl creierul, ca să nu-mi pocească mîntea pentru lipsa cruntă, cruntă de sens în care-mi iroseam viața.

Cît de mult te interesează chestiunile de politică existente în Biserica Ortodoxă Română? Ești la curent cu ce se întâmplă? Sau crezi că e mai sănătos să te ții departe de ele?

Mă interesează într-un grad destul de limitat. Trebuie să știu ce se întâmplă, e nefiresc și nesănătos să faci parte dintr-o instituție și să nu știi ce se întâmplă în ea. Iar Biserica nu e nici nefirească, nici nesănătoasă...

Dar nici nu mă omor cu ele. Nu-i treaba mea, Elena. Sînt alții în cadrul Bisericii care se ocupă cu asta. Eu mă ocup de călugăria mea și de oamenii pe care îi rînduiește Domnul în jurul meu. Rareori mă implic ceva mai mult cînd sînt de rînd la predică și chiar atunci se întâmplă ceva în genul ăsta. Atunci vreau să înțeleg, ca să pot să explic și oamenilor ce se întâmplă.

Știi că eu am lucrat și în presă o vreme și mi-a fost suficient ca să mă scribesc pe viață. Totul se negociază, totul se reduce la a da bani sau a nu da bani... Iar bătăliile astea sfîrșesc afectînd o instituție care are ca menire mîntuirea sufletelor... Presa e superficială, nu-și dă nici seama, nici interesul să aprofundeze lucrurile. Li se pare că, în felul ăsta, controlează lucrurile, dar sfîrșesc fiind controlați ei înșiși. Și mai grav e că de pe urma superficialității presei se ajunge la un control din afară al românilor... dar, din nou, asta nu-i treaba mea.

La sfîrșitul lui august, IPS Pimen l-a numit pe Gigi Becali „omul providențial”. E suficient să ai bani pentru a construi biserici și pentru a cîștiga simpatia preoților și a enoriașilor?

E o întrebare răutăcioasă, Elena. Norocul tău că eu fac diferențele astea: călugăr/ poet, ziarist/ scriitoare etc... Dacă IPS Pimen așa a zis, așa e fără discuție. Și de ce nu?

„Nu dau doi bani pe imagini frumoase”

Pînă unde poate merge literatura?

Pînă la sufletul omului. Mai departe de atît nici n-ai unde. Poezia în sine e vax. Nul complet sau, cum zice părintele Noica, merge cu noi la cimitir. Dar poezia ca sentiment transmis celuilalt sau creat exclusiv în el, asta înseamnă enorm și merge dincolo de cimitir, pentru că-și lasă urmele în sufletul lui. Sufletul nostru are și el o evoluție, așa cum are o bilă de biliard – poezia potrivită, citită de omul potrivit, la timpul potrivit, poate direcționa bila asta exact în brațele Domnului. Poate, te asigur. O știu din proprie experiență.

De asta nu dau eu doi bani pe imagini frumoase, imagini tari, imagini șocante etc. Am zis și o să zic mereu: poezia nu e textul scris, poezia e efectul pe care textul scris îl are asupra omului.

De unde obsesia ta consumistă referitor la actul artistic?

Păi, tocmai de-aici. Octavian Soviany e un critic foarte bun, atît de bun că uneori e enervant. Atît de limpede a citit evoluția cărților mele și rațiunile din spatele schimbărilor pe care le-am făcut – mai ales asta mă enerva – încît, de multe ori, mi se părea că *mă dă de gol*. Știi, cu gîndurile mele bine ascunse de călugărie...

Una dintre sinagogile iudeilor era construită de un păgîn – vezi în Scriptură –, iar cînd i s-a spus asta Mîntuitorului, n-a avut nici o reacție împotriva.

Revin la ce spuneam înainte. Becali are bani și n-are cultură, asta zici, nu?... Uită-te la toată tagma scriitorilor și vezi cultură cit cuprinde... Ți se pare că-s mai potriviți pentru a construi biserici? Fii serioasă, Elena, bisericile sînt locașuri ale lui Dumnezeu și, ca urmare, El Însuși hotărăște cine I le ridică. Dacă acum Dumnezeu a hotărît să le construiască Becali, poate că e o palmă dată românilor pentru halul în care singuri ne-am adus astăzi ca națiune.

Crezi că informațiile privind legăturile dintre actualii capi ai BOR și fosta Securitate vor duce la discreditarea BOR?

Posibil. Într-un fel sau altul, Biserica va trebui să fie discreditată, pentru că este cea mai incomodă instituție. Uită-te cîte show-uri sînt scoase în public de la o vreme. Dacă nu va funcționa nici povestea cu dosarele, va fi inventată o alta, cu siguranță.

Repet, Elena, Biserica e în război, asta va fi tot mai vizibil, iar cei care vor să o discrediteze vor încerca să rupă legătura dintre cler și credincioși. Dar oamenii Bisericii știu un lucru, că Mîntuitorul a poruncit să ne iertăm unii pe alții. Asta nu-i valabil doar *one way*, dinspre preoți către credincioși, ci și viceversa. Dacă preotul acela te-a dezlegat de un milion de păcate și neputințe, înseamnă că nu ești om dacă tu nu-i poți ierta, la rîndul tău.

Tu știi ce soartă a avut Biserica Rusă pentru că nu a avut prevederea de a fi *înțeleaptă ca șerpii, dar curată ca porumbeii*? Știi cîte milioane de oameni au fost uciși pe motive religioase, cîte mănăstiri și biserici dărîmate sau transformate în baruri, depozite sau crematorii? Și, mai rău, știi cîte sute de milioane de spălați pe creier, ateii pînă în măduva oaselor, s-au format pentru că Biserica lor nu a avut smerenia de a coexista alături de regimul comunist?

Slavă Domnului că la noi lucrurile au stat altfel! Dar e în firea lucrurilor să fii răsplătit cu rău pentru faptele bune – nu miră pe nimeni. Mai ales în România...

Ai publicat anul trecut o antologie cu textele tale. Nu ai simțit nici o clipă că te grăbești? De ce ai ales să publici o antologie de autor chiar în acel moment?

Nu m-am grăbit. Era exact momentul ideal. Cu ea am vrut să trag o linie între urmanov 1 și urmanov 2, între ce a fost și ce este acum. Era firesc să urmeze altceva, pentru că viața mea e cu totul alta. Nu mai am ace-

leși preocupări, nu mai am același cerc de cunoscuți și, mai ales, centrul vieții mele s-a schimbat: de acum nu mai este eu, ci tînde tot mai mult să devină Mîntuitorul.

Partea surprinzătoare – chiar și pentru mine – este că abia acum, în volumul la care lucrez, apar primele mele texte fără un conținut religios. Dar, dacă mă gîndesc... e normal. Abia acum, la adăpostul Domnului, încep să mă văd pe mine însumi, să mă conturez cît de cît. Pînă acum, am alergat ca un nebun într-o lume făcută ca să alergi ca nebunul. Știi care-i singurul lucru pe care nu ai voie să-l faci în lume? Să te oprești locului și să taci. Așa, brusc, în mijlocul zilei, în mijlocul străzii. Să stai, să taci și să închizi ochii – eu făceam asta frecvent, e incredibil ce nebun și fără rost îți apare, treptat, freamătul ăla din jur, forfota aia fără rost...

Care este ultima carte citită/ cumpărată?

Jean-Claude Larchet, *Terapeutică bolilor spirituale*, în tandem cu Kazuo Ishiguro, *Să nu mă părăsești*. Ambele superbe. Absolut superbe.

Proza o admir sincer. Și trag cu ochiul la ea cu un soi de invidie pentru vizibilitate și pentru cîte se pot face și acolo. Știu o tonă de tehnică – am vrut, n-am vrut, a trebuit să trec examenele la masterul ăla de *creative writing* din Anglia –, dar de scris... Admir proza, prozatorii îmi par niște supraoameni, dar am un dispreț total pentru procesul de scriere a prozei. Odată ce te-ai format ca poet, odată ce ai ajuns să numeri literele dintr-un vers ca să vezi ce mai poți scoate, să m-apuc să scriu dialoguri, descrieri, să inventez scene ca să spun ce pot spune într-un vers de patru cuvinte... Nici gînd! Nici să vreau și n-aș fi capabil!

Proza o admir sincer. Și trag cu ochiul la ea cu un soi de invidie pentru vizibilitate și pentru cîte se pot face și acolo. Știu o tonă de tehnică – am vrut, n-am vrut, a trebuit să trec examenele la masterul ăla de *creative writing* din Anglia –, dar de scris... Admir proza, prozatorii îmi par niște supraoameni, dar am un dispreț total pentru procesul de scriere a prozei. Odată ce te-ai format ca poet, odată ce ai ajuns să numeri literele dintr-un vers ca să vezi ce mai poți scoate, să m-apuc să scriu dialoguri, descrieri, să inventez scene ca să spun ce pot spune într-un vers de patru cuvinte... Nici gînd! Nici să vreau și n-aș fi capabil!

Pe lângă cele patru volume – cîrnurile canonice, poeme utilitare, schelet și antologia din 2005, literatura de consum – te-ai ocupat și de altele, aflate în vecinătatea literaturii: ai lipit poemul inimii pe zidurile din București, ai făcut performance-uri într-un club sordid din Capitală, un amestec de poetry și dans, dacă nu mă înșel ai fost și la ateliere de dans contemporan. Cînd crezi că românii vor fi pregătiți să înțeleagă și altceva prin literatură – mă refer nu numai la consumatori, ci și la „producători”?

Foarte curînd. Tinerii care ies din Rîșca ies gata pregătiți pentru așa ceva. La anul, voi avea un curs special pe așa ceva – nu-ți spun încă mai multe, că la noi se practică la greu furtul. Uite, că mă-ntrebați dacă e ceva ce n-am făcut cu poezia mea: am o tonă de idei rămase nepuse în practică, dar am și o tonă de tineri care-mi scriu, nu numai cei care intră în program, dar și din afara programului. Tot ce mi-a rămas le distribuie lor, în funcție de poezia fiecăruia.

Am mare încredere, foarte mare încredere în poezia celor care trec prin cursul de tehnici de compunere poetică, dar și în ei, ca oameni. E imposibil ca acest contact al lor cu mănăstirea să nu-i modifice interior. Asta e o altă șansă care li se oferă și pe care și eu mi-aș fi dorit-o. Poate chiar mai mult decît cea legată de literatură.

Ce n-ai făcut cu textele/ pentru textele tale și acum nu mai poți face?

Ei, acum vrei exemple concrete! Ți le spun ție, dar nu tuturor. Tu n-ai văzut cît se fură azi? Scrii un ciclu de poeme, îl postezi online și mîine apar zece la xerox.

În mare, sînt convins că trebuie popularizat conceptul de *public poetry*. Mă amuzam acum vreo lună cît de încîntat era Ioan Es. Pop după ce descoperise ce înseamnă la Festivalul de la Rotterdam.

REPERE:

- Adrian Urmanov (pseudonimul lui Leonard-Daniel Aldea)
- Născut la Ploiești pe 2 octombrie 1979
- În prezent este student în anul al III-lea la Facultatea de Teologie Pastorală, Universitatea din Pitești
- 2004: Master în Creative Writing, English and Comparative Literary Studies, Warwick University, Warwick, Marea Britanie
- 2002: Absolvent al Facultății de Relații Economice Internaționale, Academia de Studii Economice București
- 2001 / 2000 / 1999: absolvent al Institutului de Limbă și Civilizație Rusă „A.S. Pușkin”, Moscova, Federația Rusă
- Din 2004, călugăr la Mănăstirea Rîșca (Suceava)

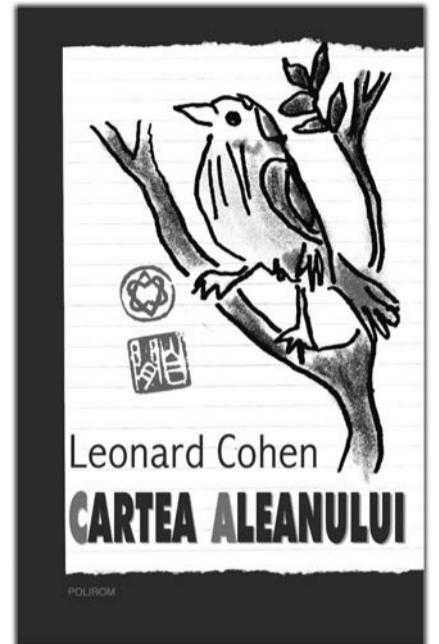
Volume:

- 2001: *cîrnurile canonice*, Ed. Pontica – premiul Asociației Scriitorilor București pentru debut
- 2003: *poeme utilitare*, Ed. Pontica
- 2004: *I Have Crossed an Ocean*, Heaventree Press, Coventry, Marea Britanie (antologie)
- 2004: *You Too Can Have This Beautiful Life*, White Trash Intellectuals Press, Stoughton, SUA (antologie)
- 2005: *schelet*, Ed. Pontica
- 2005: *literatura de consum*, Ed. Vinea
- 2005: *Generația 2000*, Ed. Pontica (antologie)
- 2005: *no longer poetry: new romanian poetry* (editor, alături de David Morley), ediție bilingvă; se află în programul de editare al Heaventree Press pentru anul 2005

LEONARD COHEN

Dionysos la bătrînețe

„Suplimentul de cultură“ publică, în premieră, câteva dintre poemele cuprinse în cel mai recent volum al lui Leonard Cohen, *Cartea aleanului*, în traducerea lui Șerban Foartă și a Cristinei Chevereșan. Cartea este în curs de apariție la Editura Polirom. Postfața este semnată de Mircea Mihăieș, autorul eseului *Viața, patimile și cîntecele lui Leonard Cohen*, editat tot de Polirom în 2005. „În urmă cu zece sau douăzeci de ani, e sigur că Leonard Cohen n-ar fi publicat o astfel de carte, în al cărui străveziu schelet persistă ceva din energia debordantă a tinereții nefericite, dar și consistența plină de șiretenie a maturității fascinate de controlul dobîndit asupra lumii. Barierele comunicării s-au prăbușit nu pentru că îndemînarea poetică s-ar fi împuținat. Pur și simplu, nu mai era nevoie de ea. La ora în care tînjirea a luat locul faptei și reflecția a înlocuit trăirea, aproape că n-ar mai fi nimic de spus. Și totuși, într-una din confesiunile suscitade de propria sa creație recentă, Leonard Cohen a găsit singurele cuvinte care ar fi trebuit rostite: «Dacă avem noroc, îmbătrînim»“, scrie Mircea Mihăieș despre *Cartea aleanului*.

Intrînd într-o perioadă

Intrăm într-o epocă de tulburare, un moment straniu-n care oamenii găsesc lumina în miezul disperării și vertijul la capătul propriilor lor speranțe. Momentul e și unul religios, într-asta constînd primejdia. Oamenii dori-vor să asculte vocea Autorității și multe idei bizare despre ce-ar fi această Autoritate se vor naște-n fiecare minte. Familia se va arăta din nou drept Temelia cea mai onorată și lăudabilă a societății, numai că aceia dintre noi ce vor fi întrevăzut și alte posibilități parcurge-vor numai mișcărilor, fie ele și mișcările dragostei. Publicul, avid de Ordine, va invita mulți indivizi îndărătnici și străini de compromisuri s-o impună. Tristețea grădini-lor zoologice se va așterne peste societate.

Tu și cu mine, ce tînjim de dorul unei apropieri neprihănite, vom refuza să pronunțăm pînă și cuvintele dintii ale desfătării scrutătoare de teama unor represalii. Toată disperarea va trăi în spatele unei minciuni. Jur însă că mă voi afla în raza de acțiune a propriului tău parfum.

Cît de gravă pare luna astă seară, ca obrazul unei Fecioare de Oțel în locul vechiului idiot confuz.

Dacă ești de părere că Freud este, acum, dezonorat, alături de Einstein și de Hemingway, așteaptă să vezi ce au să facă cei ce-mi urmează cu tot părul ăsta alb.

Va exista însă o Cruce, un semn, pe care unii au să-l înțeleagă ; o întrevedere-n secret, o prevenire, un Ierusalim ascuns întru Ierusalim. Purta-voi, ca totdeauna, straie albe și am să intru-n Locul cel mai Tainic, cum, generație după generație, vom fi făcut de cînd ne știm, ca să implor, să cer și să justific. Intra-voi în odaia Miresei și a Mirelui, atunci, și nimeni nu mă va urma.

N-aibi grijă,-n viitorul proxim vedea-vom și vom auzi mult mai multe lucruri de-acest fel venind din partea unor inși ca mine.

Ai cînta și tu

Ai cînta și tu
de te-ai afla
într-un asemenea loc – nu
te-ar mai preocupa deloc
dac-ai fi-n stare să-i lași paf
pe toți
ca un Ray Charles sau o Edith Piaf
Ai cînta
ai tot cînta
nu pentru tine
ci pentru-a făuri un sine
din învechita hrană
ce putrezește-n măruntaiele astrale
și-n răbufnirea fără dragoste
a răsufării gurii tale
te-ai face cîntăreț
mai repede decît îți ia
să urăști farmecul unui rival
și dragul meu
luat de val
ai tot cînta
ai tot cînta
și tu

© foto: David Boswell

Traducere de
**Șerban Foartă și
Cristina Chevereșan**

Cînd beau

Cînd îmi beau scotch-ul de 300 \$
în compania lui Roshî
mi-astîmpăr orice sete – și
un song pe buze-mi vine
se-ntinde o femeie lîngă mine – și
orice dorință mă îmbie
să mă ghemuiesc în pielea goală
între salivindele ei fâlci

Ajunge, strig, ajunge
Roshî îmi umple însă iar paharul
și mă chinuie noi patimi
pofte noi
De pildă cad
într-o tulipă
(căreia nu-i mai dau de fund)
sau mă cufund prăvalnic și nocturn
într-o împerechere sexuală nădușită
cu cineva aproape de două ori mai mare
decît
pe boltă
Urșa Mare

Cînd mîncîc carne cu Roshî
patrupedele
nu mai dau țipăt și
bipedele
nu-ncearcă să mai zboare
iar somonul roz și
stors de vlagă
se întoarce, -n mîna mea, acasă
în timp ce lupul lui Roshî
mușcîndu-și lanțul rupt
face senzație
în chilie
împrietinîndu-se cu toată lumea

Cînd mă ghiftui cu Roshî –
și Ballantine-ul curge
mi se strecoară pînii-n sîn
iar marii și plictisitorii
bolovani suri
ai lui Mt. Baldy
mi se tîrîsc în inimă – și
se înfruptă toți și toate cu
grăsimea delicioasă și
cu popcornul cu brînză, alb,
sau cu tot ce-și vor mai fi
dorit
în acești ani din urmă

Prăbușirea lui Zen

Cînd pot să-mi înghesui fața-n acel loc
luptîndu-mă cu respirația
pe cînd ea-și coboară degetele impaciente
pentru-a se despărți
pe sine-n două
să pot să-mi folosesc întreaga gură împotriva
propriului ei nesaț,
cea mai intimă înfometare-a ei –
de ce mi-aș mai dori iluminarea?
Să-mi fi scăpat, oare, ceva?
Să fi uitat țînțarul de ieri seară
sau flămîndul spectru al următoarei zile?

Cînd pot să rătăcesc pe acest deal
cu un cuțit în spate
din pricină că am băut prea mult Chîteau Latour
deșertîndu-mi inima în valea
luminilor din Caguas
și să îngheț de spaimă cînd ciinele de pază
iese din hățîșuri salivînd
și refuză să mă recunoască
și iată-ne, da, nedumeriți pe amîndoi
cu privire la cine-ar trebui

Mircea Mihăieș: „Cartea aleanului“ are aerul marțial al finalului de carieră

Cartea aleanului are tonul, anvergura și aerul marțial al finalului de carieră. Cartea e, în egală măsură, recapitulativă și prospectivă, dînd impresia că închide și deschide, prin cele peste o sută șazeci de poeme și patruzeci și trei de desene (cele mai multe auto-portrete), o etapă în creația poetului. Alternanța de versuri și imagini, *pictopoemele* ce acoperă o bună parte a volumului arată direcția în care s-ar putea dezvolta scrisul viitor al lui Leonard Cohen. Succesul cîntărețului a aruncat în planul al doilea o parte consistentă a creației sale. Nici premiile, nici receptarea critică, nici chiar dependența pe care a creat-o în rîndul cititorilor rafinați n-au reușit să-i confere o identitate culturală pe măsura adevăratelor sale merite. Temele poetice aveau să fie stabilite, așa cum spunem, încă de la debut: tristețea cauzată de-o iubire pierdută sau contrarietate, melancolia stîrnită de nefericirea înrădăcinată în metafizic, dorința năvalnică, paradoxurile credinței, moartea, spaima, frica, eșecul.

Treptat, acestor teme „tari“ aveau să li se alăture viziunile secundare: o forță irepresibilă de a literariza realul (sub influența durabilă a lui García Lorca), tratarea religiosului în termeni urgenței imediate, strategia transpunerii în formă poetică a trăirilor proprii, rescrierea în cheie prozaică a miturilor. Această din urmă preocupare se deschide în evantai, pentru că ea-l obseda pe Cohen încă de la mijlocul anilor '50: „Vreau să continui să experimentez aplicarea mitului la viața contemporană, să-l identific în experiența imediată, creînd în felul acesta mituri noi și modificîndu-le pe cele vechi. Vreau să așez în poemele mele timpul mitic, în așa fel încît să poată fi identificate cu fiecare parabolă adevărată cîntată cîndva și în același timp să fie dedicate timpului nostru, iar poemul să atîrne sus, în cerurile noastre“.

Metafora poemului ca parte a lumii metafizice își face loc, în cartea de față, încă de la primele rînduri. Poemul titular funcționează pe post de artă poetică, de uvertură la un discurs

să-lucidă cel dintîi pe celălalt –
iar eu mă mișc și el se mișcă,
se mișcă și mă mișc,
de ce mi-aș mai dori iluminarea?
Să-mi fi scăpat ceva?
Există oare lume
să n-o fi strîns în brațe?
Există os pe care să nu-l fi șterpelit?

Cînd lui Iisus îi sînt atît de drag încît
sîngele din inimă-i irumpe
iar eu urc o scară de metal
înspre gaura din pieptul său, făcută
de-o amărăciune mai mare decît China
și pătrund în cea mai lăuntrică-ncăpere
învîntîntat în straie albe
ca să implor și să mă rog:
„Nu pe acesta, Domnule. Nu pe acela,
Domnule. Vă implor, Domnule“
și cînd privesc prin ochii Lui
cum neajutorății-s batjocoriți din nou
iar sfîrcul tandru-mbobocit al omenirii
e prins în cleștele puterii,
al mușchilor și-al banilor murdari –
de ce mi-aș mai căuta iluminarea?
Să nu fi recunoscut oare vreo libarcă?
Vreun vierme-n glodul maiestății mele?

just to
have been
one of them

even
on the
lowest
rung

לא אל ברוך נשימות יתנו

despre nevrozele și exaltările spiritului însetat de certitudine: „Mi-a fost coala mai pală/ Decît giulgiu-n sicriu/ Ziua albă-mi tot spală/ Ce nopțile scriu// Fiara mea urlă/ Îngeru-n hău/ Nu-mi cîntă din surlă/ Dar nu-mi pare rău// Căci azi de nefolos/ Întreg sufletul meu/ Îi va fi de folos/ Ca un eu fără eu// Cui pe-aleea în rouă/ A mea va vedea/ Dorința-mi în două/ Despicată și-n ea// Libertatea ca miez/ Și-atunci viețile noastre/ Contopite-ntr-un diez/ Năzui-vor spre astre/.../ Nu-i știu luna niçi anul/ Dar știu că-s de partea-mi/ Așa-mi e-aleanul/ Asta e cartea-mi“ (*Cartea aleanului*).

Situat în punctul de observație al suferințelor mîntuit, poetul își permite luxul de a cocheta, detașat, cu vechile suferințe. Voit devalizată, poe-

zia anilor din urmă ascunde, de fapt, suspinul de ușurare al individului ce-are ieșit întărit din confruntările cu existența. Devorîndu-și nevrozele, ultimul Cohen coboară asupra realității perdelele translucide ale înțelepciunii înmuiate în licoarea dulce-amăruie a semnării.

Cartea aleanului adună și părți importante ale versurilor ce însoțesc cîntecetele discurilor recente (*Ten New Songs*, din 2001, și *Dear Heather*, 2004). Strategia e cît se poate de limpede: alături de desene, adică de imagine, e convocat și sunetul, pentru a obține harta în relief a unui suflet niciodată tămăduit.

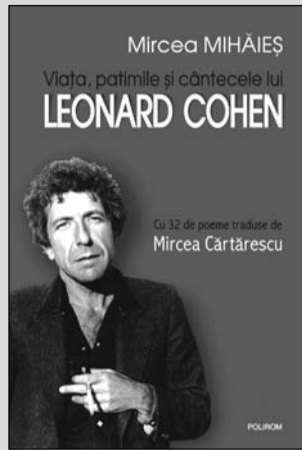
Fragment din postfața la volumul
Cartea aleanului

Cînd „bărbații-s proști iar femeile sînt nebune“
cînd toată lumea doarme-n San Juan și Caguas
cînd toată lumea, în afara mea, iubește
și au cu toții o religie și-un iubit
ca și un mare geniu al
singurătății –

Cînd pot să mă piș pe toate
universurile, după cum pot despuia femeia
fără ca, baremi, s-o ating
iar urina mă trimite după treburi
și-mi pot oferi uriașii umeri de argint
lunii cît o gămălie de chibrit –
Cînd ca de-obicei mi-e inima ucisă
de evanescența splendoare a cuiva
și plan după plan
se sting asemenea regatelor analfabete
și, uite, gîfii pe drum
în sus spre gara
incomparabile izolări
a Saharei
și bat aerul în spuma unui cocon întunecat
al uitării fără de eforturi –
oare de ce-aș mai tremura pe-altarul
iluminării?
și la ce bun mi-aș mai dori un zîmbet
înfinit?

Amalgam de impresii, senzații, amintiri, reflecții și proiecții oniric-materiale, Cartea aleanului refuză în mod deliberat ideea de construcție. Textele nu sînt aranjate nici tematic, nici cronologic. Ele refac drumul sinuos, ilogic, paradoxal, al unei minți dominate, în egală măsură, de memorie și întîmplare. E singura influență lesne detectabilă a modernismului căruia i se revendică magistrii și bună parte din generația lui poetică. Caracterul de carte de amintiri, de album ilustrat, de *aide-mémoire* găsit la o răspîntie a existenței e întărit de fiecare text. Verigi multicolore dintr-un lanț ce plutește parcă indiferent într-un spațiu ermetic, poeziile au arborescența blîndă a gîndului perfect placat pe o realitate pe care n-o pot controla. – Mircea Mihăieș

Începînd cu *Let Us Compare Mythologies* și sfîrșind cu volumul din 2006, *The Book of Longing (Cartea aleanului)*, n-a existat vers al lui Cohen în care să nu se simtă boarea acestor două forțe: profetismul ebraic și energetismul sexual. Volumele lui de implicare politică – *Flowers for Hitler* (1964) și *Parasites of Heaven* (1966) – sînt scrise, și ele, sub influența „militantismului” social (și socialist) al cărui campion plin de feroare s-a dovedit, decenii în șir, Irving Layton. Combinația de dionisiac și civism, de celebrare a plăcerii de-a trăi și a responsabilității etice provenea, desigur, din filonul profetismului ebraic. Dar felul dezinhibat în care Layton combina dogmele religioase cu libertatea practicilor sexuale nu putea să nu seducă un poet care era fascinat, instinctiv, de puterea dragostei și a morții. Sultanatul sexual și despotismul poetic în care trăia Layton își aveau în Cohen cel mai fidel dintre discipoli. – Mircea Mihăieș

Ceața pornografiei

cînd te-ai ridicat din negura
pornografiei
cu vorbăria-ți despre căsnicie
și orgii
eram abia un băiețel
de cincizeci și șapte de ani
încercînd să fac bani rapid
pe banda-ntîi

era cu un deceniu prea tîrziu
în cele din urmă însă am făcut-o
pe cea mai frumoasă fată
a stîngii religioase să ajungă
cu buzele
în locul fără soare

arta cîntecului
îmi era în oase
cafeaua-și dădea duhul pentru
mine

nu răspundeam nicicînd
la telefon
și spuneam cite-o rugăciune
pentru oricine apela
fără să lase vreun mesaj

asta era viața mea-n
Los Angeles
cînd tu ți-ai scos încetîșor
jerseul galben
iar eu am salivat asupra
coapselor tale băiețești
încercînd să-ți fiu soț
intențiilor
întunecate și materne
îți mulțumesc
pentru cîntecele greoaie
pe care le-am dus la bun sfîrșit
în loc să te...
mai des
și pentru orele pe care mi le-ai permis
pe o rogojină neagră de

meditație
complotînd cu eșuatu-mi
pedigree

aristocratic
darea jos din scaun a trivialității
și îndreptarea Americii
cu sîrma ghimpată
și metronomul
rimei

iar acum că nu mai sîntem
am o mie de ani
să-ți spun cum mă ridic
pe tot ce se ridică
cum am devenit acel amant
pe care ți-l doreai
care nu are altă viață
în afara frumuseții tale
nude și încovoiate

sub dividendele dorinței tale
o mie de ani am
să-ți fiu geamăn
reflecția iubitoare
care s-a născut cu tine-odată

iată-mă liber în sfîrșit
să-ți joc o festă să pozezi
pentru Polaroidul meu
în timp ce pui pe jar
aparatul meu auditiv
cu viguroasele-ți obscenități

panica ta nu poate
să mă grăbească
iar a mea
și umerii mei
căzuți
nerușinatele
vieți ale noastre
sînt grînele-mprăștiate a ofrandă
față cu înălțimile vertiginoase ale
dragostei noastre
iar cealaltă parte
a propriei tale-angoase
e un hamac de nădușeală
și de geamăt
generații după generații
de fluturi se împerechează
și cad
în vreme ce noi ne tot desfacem
neînțelegerile
iar timpul coboară
precum cel mai mic animal de companie al
lui D-zeu
ca să ne lingă degetele
pe cînd noi dormim
în încîlceala de curele și brățări
și, o, dulceața nopților dintîi
și-a celei de a douăzeci și treia
și nopțile de
după moarte și amărăciune
dulceața dimineații acesteia
ea însăși
albinele lovindu-se în zbor
de lujerii de nalbă frînți
și ordinea fără cusur
a lucrurilor de pe masă
imponderabila irelevantă
a tuturor fostelor noastre intenții
în timp ce desfacem
și desfacem
orice neînțelegere

În miezul iubirii noastre

Aș vrea acum aș vrea atunci
Iubirea-mi să ți-o dau
Să te iubesc nicicînd și-apoi
De la-nceput s-o iau

Toți franjuriu centurii mele

Plecarea Alexandrei

(după *Zeul îl abandonează pe Antoniu*, de C. Kavafis)

Noaptea se făcu subit mai rece.
Micu-i zeu se pregătea să plece
cu, pe umăr, printre guarzii tandrei
tale inimi, păru,-n vînt, al Alexandrei.

Ei ating lumina, radiind
dincolo de gama-ți cea mai largă;
cad, apoi, încolăcindu-se de jînd,
pe cînd vinul curs îi face leoarcă.

Toate simțurile te-au trădat: coșmarul
piere-n zorii zilei copilandre.
Zi-i adio,-n gînd, cu tot amarul,
preapierdutei tale Alexandrei.

Chiar dacă ea-ți doarme pe mătăsuri
și, din somn, te scoală c-un sărut,
n? spune că doar ți s-a părut,
ci, lucid, dezastrul să ți-l măsoare.

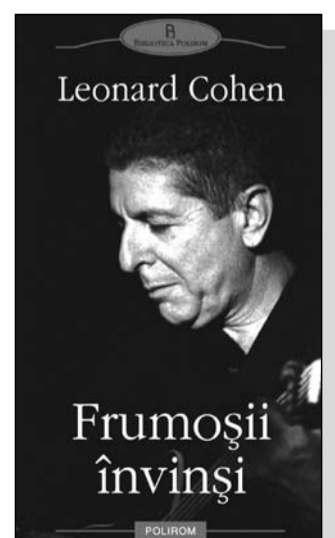
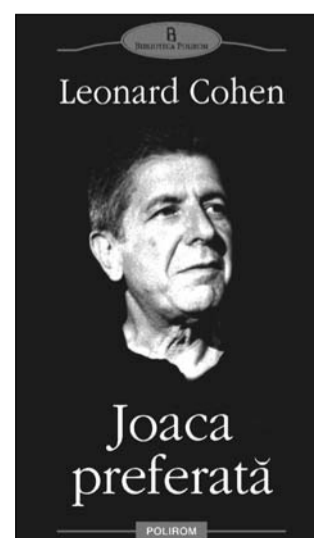
Și, ca unul care știe că fiasta
e, dintru-nceput, pe ducă, du-te
la fereastră. – Bea paharu-acesta
plin de risul celei, azi, pierdute.

Tu, care-ai avut onoarea unei
nopti prelungi, cu ea, de-amor insomn,
zi-i adio celei care,-n clarul luni,
pleacă după-aceia ce-i e domn.

Pentru că o presimțea de mult,
fii adeptul limpezimilor perfecte,
nu fi laș, nu-ți fă obiect de cult
dintr-un joc de c?uze și efecte.

Tu, cel tulburat de-un tîlc al cărui
cod s-a spart și-al crucii fără Christ,
un adio,-atît mai poți să-i dăruie
cele dispărute-atît de trist.

Hydra, Grecia – septembrie 1999

Mihaela MICHAÏLOV

TEATRU LA ROTISOR

Porțelan incasabil

Sînteți în fața unei vitrine. Și, dintr-odată, figurinele de porțelan se mișcă. Încep să vorbească. Se ating, se privesc, citesc și comentează presa, vorbesc despre ce au mâncat, despre cartofi și supă cu slănină, se enervează, se ascultă, rîd în hohote, fac scenarii. Și, la un moment dat, pomenesesc de o doamnă. O cîntăreață. Cine a tuns-o la zero?

În *Cîntăreața cheală*, spectacol jucat pe 25, 26 și 27 septembrie la Teatrul Odeon, cu ocazia celui de-al XI-lea Sommet de la Francophonie, și adus la București cu sprijinul Radio France Internationale, absurdul vine din perfecta lipire pe solul bătătorit al seriosului, care ajunge să fie comic tocmai prin asumarea lui într-un contrapunct de atitudine. Seriosul e atît de bine modelat și corporalizat încît lasă să se instaleze subtil consternarea. Nimic din comical conjunctural nu e jucat ca atare. Burlescul are în spate un mall cu produse serioase. În dialogul cu Claude Bonnefoy, *Între viață și vis* (Humanitas, București, 1999), Eugène Ionesco își definește în felul următor *dramateca*: „Scriu teatru pentru a exprima sentimentul de mirare, de stupefacție. Cum se face că ne înțelegem între noi? Faptul că ne înțelegem, asta nu mai înțeleg eu. Personajele din *Cîntăreața cheală* vorbeau, spuneau lucruri banale. Dar nu ca să critic banalitatea am scris această piesă. Ceea ce spuneau ele mi se părea uimitor și extraordinar în cel mai înalt grad”. Această senzație de stupefacție continuă este accentuată în montarea franceză. Domnul și doamna Martin descoperă că trăiesc de o viață în același apartament cu o inocență consternantă. Ca și cum doi copii găsesc cînd scormonesc în pămînt o cutie cu monede vechi. Totul se bazează pe efectul de suspans și pe revelarea unui adevăr care pare perfect cunoscut, dar care, în context, induce maxima uimire.

Absurdul devine o structură de surpriză și de surprindere. Nici o secundă actorii nu joacă un absurd de suprafață. Descind în miezul situațiilor și se agață de coloana vertebrală a unei normalități care, încet, încet, își pierde osatura. Important în montarea franceză este felul în care se etajează absurdul. Felul în care sînt interceptați senzorii lui care iradiază din interiorul celor mai aparent nesemnificative conversații. Și, de fapt, aici e și toată inteligența jocului. Jocul înțeles ca strategie a montării – regia aproape inexistentă a lui Nicolas Bataille este impecabilă – și jocul parcelat pe *pielea* fiecărui actor în parte. Mimica actorilor, figura împietrită sau grimasele sînt semne care convertesc fiecare expresie facială în topică de filtrare a clișeeilor absurde. Se ajunge la absurdramă prin crăparea treptată a pojghiței altercațiilor firești într-un cuplu, prin recoltarea unei interpretări cît mai pe bune. Nu se pornește din convenția dată de *absurd-ramă*. Actorii nu supra-licitează și nu dau niciodată senzația că ceea ce joacă este dinainte absurd. Își pliază atît de bine reacțiile pe specificul deconcertant al situației date încît nimic nu pare anormal.

Efectul absurdului este uluitor pentru că vine dintr-o acumulare de detalii perfect motivate într-un cuplu ajuns la o anumită vîrstă. Ești plictitis, ești furios, dar și extrem de afectuos.

Cîntăreața cheală, în regia lui Nicolas Bataille, se joacă de 50 de ani. Și, credeți-mă pe cuvînt, e un spectacol bibelou, neprăfuit, interpretat cu eleganță și stil. Meritul acestui regizor ține de două calități indispensabile în teatru: intuiție și valoare. Cînd nimeni nu-l monta pe Ionesco, regizorul francez a făcut pariul cu simburile inovației textuale. Ce spune Bataille despre teatrul lui Ionesco poate fi transferat spectacolului său: „Ionesco a aruncat o petardă în teatrul anilor '50. A trecut o jumătate de secol și opera lui rămîne la fel de obraznică, de modernă, de proaspătă ca la primele reprezentații”.

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga
„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Hermann Scherchen, un elogiu lui Bach

În moștenirea pe care a lăsat-o lumii muzicale Hermann Scherchen, unul dintre marii dirijori ai secolului XX, și care va dăinui peste timpuri, se află o orchestrație proprie a *Artei fugii* de Johann Sebastian Bach; o versiune „reordonată și reinstrumentalizată”. Scherchen a lucrat la ea ani de zile, după ce studiasse manuscrisul lui Bach întreaga viață și dirijase de nenumărate ori cele două versiuni orchestrale preexistente. Despre *Arta fugii* s-a exprimat în scris, în mai multe rînduri. Textele au fost reunite anul trecut în numărul 18/19 al revistei pariziene „Musique” – număr tematic, consacrat „fenomenologiilor, ontologiilor, interpretărilor”. Un text fundamental în care dirijorul vorbește despre „idealul meu: să comunic ascultătorului, într-o manieră directă, mesajul cel mai savant și cel mai dificil cu putință, astfel ca ascultînd opera să nu mai trebuiască să caute ceea ce ea vrea să-i comunice, fiindcă tot ceea ce îi este transmis este identificabil imediat în instantaneul unei conștientizări”.

Scherchen și-a dirijat versiunea sa în premieră la Lugano, la pupitrul Orchestrei Radioteleviziunii Elvețiene Italiene, la 14 mai 1965, cu un an înaintea morții, și avea să o mai interpreteze de două ori, la Toronto și apoi la Paris. O istorie a pasiunii sale pentru capodopera lui Bach figurează în notele lui René Trémine, ce însoțesc discul compact al companiei Tahra (TAH 108-109), mărturie a concertului și a repetiției ce l-a precedat, cu Orchestra de cameră CBC din Toronto, în decembrie 1965. Tot acolo apar, în traducerea fiicei dirijorului, Myriam Scherchen, și cîteva note de concert puse pe hîrtie în ajunul unei interpretări a *Artei fugii* la Zürich, în martie 1935; o *capatio benevolentiae* puțin cunoscută, din care vă redau cîteva extrase.

„Confruntat cu executarea *Artei fugii*, trebuie, în primul rînd, să-ți pui întrebarea următoare: ce importanță capătă pentru ascultătorul unui concert o operă considerată de cunoscători o culme a muzicii și a pedagogiei compoziției? În fapt, ascultătorul este obișnuit să ia ca scară de valori emoțiile suscităte în el de o operă, plăcerea este-

Imagine din programul concertului de la Toronto

tică procurată de un concert. Și are dreptate, dat fiind că reacțiile lui personale arată efectele operei. Dacă rămîne atașat unei stări pure de excitație sau dacă la plăcerea ascultării operei vine să se adauge percepția frumuseții formei ei, îmbogățită de plăcerea pe care o procură cunoașterea legilor compoziției și a elementelor care sînt la originea ei, depinde de gradul de cultură al ascultătorului.

O muzică lipsită de forță emotivă, care nu procură nici plăcere estetică, nici clarificare spirituală, poate, desigur, să intereseze omul de meserie, dar pentru ascultătorul obișnuit nu are sens. [...] Să ascultăm cum Bach face să se nască în a sa *Artă a fugii* toate formele posibile, pornind de la un singur nucleu original, dîndu-le o viață nouă din ce în ce mai complexă, făcîndu-le să se dezvolte separat, să contrasteze una în raport cu alta, pentru a le uni în cele din urmă într-un ansamblu de cea mai mare frumusețe. În acest stadiu, cheștiunea justificării interpretării acestei opere își pierde rațiunea și ascultătorul este sub influența emoțiilor cum nu a mai fost vreodată, a unei plăceri estetice necunoscute, a unei liniști interioare intelectuale nebanuite.

Cu cît acțiunea unei opere de artă este mai pură și mai puternică, cu atît mai mult ea este bazată pe legi esențiale și genera-

le. [...] Forma fugii este și ea una dintre creațiile esențiale ale spiritului uman care opune tema și contrapunctul, legea generală și individul unic. Și la fel ca și legea ce se ridică deasupra individului care i se opune, i se supune, o acceptă și o simte acționînd asupra lui, contrapunctele se opun fundamental temei, i se adaptează, o urmează cu entuziasm și încearcă să-i capteze forța pozitivă.

Problema omului european, care se străduie să concilieze și să armonizeze legea generală ce leagă indivizii și năzuințele lor personale, dorința lor de a modela formele și aspirația lor la suferință și fericire, se reflectă în structura fugii și își găsește transcripția spirituală ideală în *Arta fugii* a lui Bach.

În același fel în care această lege este capabilă să acționeze în modurile cele mai diverse, chiar dacă e întotdeauna recunoscutibilă în forma sa de bază determinată, tot așa tema fugilor se modifică în aparițiile ei, în forța ei expresivă și maniera de a acționa. Și chiar atunci cînd aceste modificări ale temei se manifestă ca variațiuni ale tempoului, valori ritmice noi, transpuneri melodice sau combinații armonice diferite, nucleul tematic rămîne neschimbat și își menține, în calitatea sa de lege, puterea de semnificație. La această temă se opun contrapunctele, vocile opuse temei, ca și cum ar

fi vorba de sentimente personale, egocentrice, care merg de la rugăciune la obstinație, de la afirmație la negație. Și chiar dacă adesea avem impresia că una dintre aceste voci opuse reușește să dea un sens nou temei și să adapteze Legea la fantezia ei proprie, la capătul fiecărei fugi tema este totuși aceea care sfîrșește prin a se impune în modul cel mai puternic și grandios, ridicînd din nou Legea deasupra scurtei prezențe terestre a individului, făcută din fericire și suferință. [...]

Această armonie între o existență supraindividuală și existența particulară, între Lege și personalitate, se găsește la fundația întregii *Arte a fugii* de Bach. Această armonie este, de asemenea, factorul determinant care, prin vehemența sa, bulversează inima, delectează sufletul și stimulează spiritul pentru acțiunea generațiilor viitoare. [...]

Fiecare poate și ar trebui să asculte *Arta fugii* pur și simplu pentru a-și face o idee despre forțele care pot să se exprime în ea – caracterul, viața noastră spirituală, forța noastră intelectuală –, ce dormitează încă în imaginea enigmatică a unei muzici ne-executate, dar trăind de acum în noi ca o realitate sonoră care ne transformă inima, sufletul și spiritul.”

Să vă mai invit să reascultați *Arta fugii*? ...

Răzvan ȚUPA

MUZICĂ PE LITERE

Metric: muzicile underground iau comercialul în brațe pentru că pot

Metric este descrisă drept o trupă care face drumuri dus-întors între pop și artă. Spun Metric și îmi vin în minte tonurile neașteptate pe care le găsești în vocea solistei Emily Haines. Bun, spun Emily Haines, ai putea să îmi răspunzi cu Broken Social Scene. Stop.

Emily Haines este solista trupei canadiene Metric. Până acum doi ani a apărut din când în când în aceeași ipostază și în cadrul proiectului Broken Social Scene (dar despre asta altă dată). Îmi este cam peste mână să povestesc pe unde s-ar plasa muzica semnată Metric, la fel cum nu prea mă împac cu termenul *kinetic pop-punk*, pe care unele cronici l-au lipit pe albume... Mă rog, putem începe de la Green-Day și pop-punk... dar de ce?

Pe albumul cu care au debutat în 2003, *Old World Underground Where Are You Now?*, cei de la Metric au avut o piesă care spune mai mult decât orice prezentare: „Cerem prea mult probabil/ Pentru că nu găsim decât/ Disco mort/ Funk mort/ Rock and roll mort// Refacem!”.

Emily este fiica unui poet canadian, Paul Haines. Născută la New Delhi, în India, se spune că Emily a fost mereu însoțită de muzici alese de tatăl său. Acesta obișnuia să înregistreze pentru ea casete cu piese din genuri cât se poate de diverse. În adolescență, Emily i-a întâlnit pe Amy Milan și Kevin Drew, alături de care a luat parte mai târziu la înființarea trupei Broken Social Scene. Dar cei trei și-au început aventura muzicală încă din liceu, înregistrând primele piese pe la începutul anilor '90. Înainte de înființarea trupei Metric, Haines avea deja două albume solo – *Cut in Half* și *Also Double*. Luna aceasta este așteptat al treilea album al său, *Knives Don't Have Your Back*.

În ultimii doi ani au ajuns peste tot

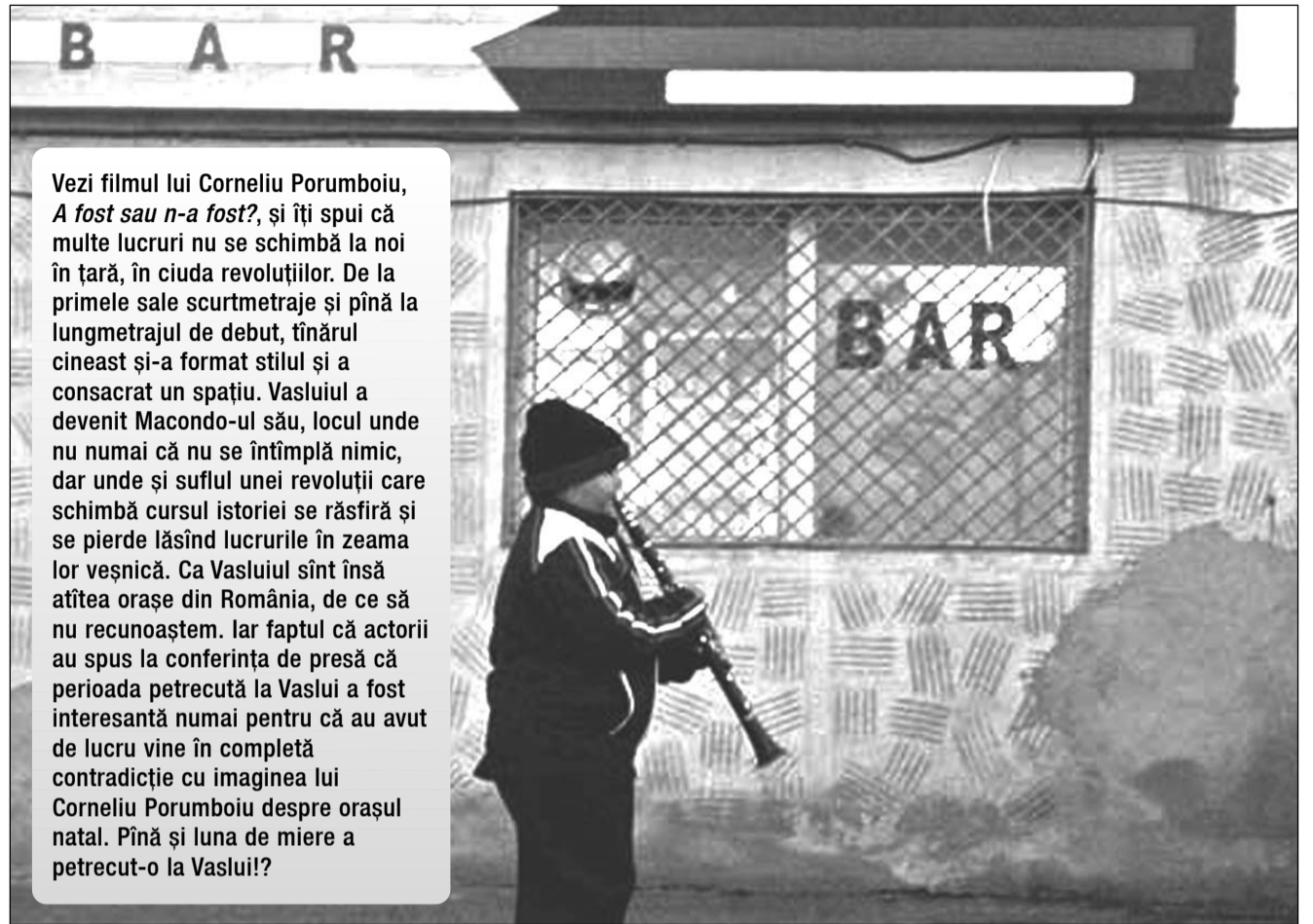
Debutul trupei Metric în 2003 a fost interpretat drept o declarație, o renunțare în fața transformării mișcărilor *underground* din anii '50-'70 – înconjurată de o aură romantică – în produs comercial. „Ia o lopată și creează-ți propriul refugiu subteran”, spunea un comunicat de presă din partea trupei Metric în acele vremuri. Timp de un an au concertat în cluburi obscure, dar, cum spun tot ei, și-au dat seama că este mult mai interesant să iasă spre publicul larg, profitând de faptul că au ajuns destul de cunoscuți ca să cînte atât pentru fanii unei muzici experimentale, cât și pentru nostalgicii mișcării pop.

În ultimii doi ani s-au lăudat că au ajuns peste tot: la MTV, la posturile de radio comerciale, dar și în cinematografele de artă din Franța (după ce au apărut în pelicula *Clean* a lui Olivier Assayas).

Anul trecut, Metric lansau al doilea LP, *Live It Out*. Până și criticii cei mai acizi au simțit nevoia să recunoască faptul că „Emily Haines poate să facă un cântec de beție precum *10.000 de sticle pe perete* să sune ca și cum ar ține de sex”. Pe de altă parte, unii comentatori au sesizat provocarea pe care și-o oferă trupa odată cu al doilea album. „Este muzica unei trupei care se străduiește să înțeleagă ceea ce se întâmplă în jurul ei. Și asta cuprinde elemente politice, emoționale și muzicale”, scria Peter Funk pentru „PopMatters”. Cam asta se întâmplă atunci când muzicile *underground* iau comercialul în brațe și nu-i mai dau drumul decât de la înălțime.

Veșnicia s-a născut la Vaslui

Vezi filmul lui Corneliu Porumboiu, *A fost sau n-a fost?*, și îți spui că multe lucruri nu se schimbă la noi în țară, în ciuda revoluțiilor. De la primele sale scurtmetraje și pînă la lungmetrajul de debut, tînărul cineast și-a format stilul și a consacrat un spațiu. Vasluiul a devenit Macondo-ul său, locul unde nu numai că nu se întâmplă nimic, dar unde și suflul unei revoluții care schimbă cursul istoriei se răsfiră și se pierde lăsînd lucrurile în zeama lor veșnică. Ca Vasluiul sînt însă ațitea orașe din România, de ce să nu recunoaștem. Iar faptul că actorii au spus la conferința de presă că perioada petrecută la Vaslui a fost interesantă numai pentru că au avut de lucru vine în completă contradicție cu imaginea lui Corneliu Porumboiu despre orașul natal. Pînă și luna de miere a petrecut-o la Vaslui!?

Iulia BLAGA

CRONICĂ DE FILM

Am fost de la prima viziune un fan al filmului pentru că mi s-a părut, în ciuda începutului mai greu și a citorva îngroșări, un film adevărat, ba chiar unul foarte puternic. Am avut impresia că cineastul are un simț cinematografic foarte acut, nu știu dacă mai puternic sau la fel de puternic ca simțul replicii. Prima dovadă din desfășurarea filmului: scurta secvență în care profesorul Mănescu intră în circiuma pe lîngă care trece un buflea cîntînd la un instrument dezacordat. Un apropo la recitalul fanfarei din studio, dar mai ales la simfonia strîmbă din emisiunea despre misterele Revoluției. Dacă teoria spune că toate lucrurile importante iradiază de la centru spre periferie, e la fel de adevărat că periferia tinde tot timpul să copieze centrul. Deci dacă la București, unde e bătaia peștelui, a fost revoluție, de ce n-ar fi fost revoluție și la Vaslui? Ideea e simplă, hilară și genială. E un amănunt cu valoare, care mă face să cred, laolaltă cu încrengătura de glume instant, dar deloc superficiale, că filmul i-ar fi plăcut lui Caragiale.

A fost sau n-a fost? pleacă de la o emisiune TV reală, petrecută acum șase ani chiar la Vaslui, în cadrul căreia moderatoarea și cei doi invitați încercau să decidă o dată pentru totdeauna, cu pixul în mînă, cu calcule pe ceas, dacă a avut sau n-a avut loc o revoluție la Vaslui. Pînă la urmă, totul se reduce la o ches-

tie clară, verificabilă: înainte de 12.08 – revoluție, după 12.08 – ciuciu. Porumboiu face astfel ca din amănunte matematice ridicole și dintr-un umor care apasă pedala pînă la final să iasă de fapt un film trist despre oamenii triști care sîntem, neputincioși în a înțelege ce ni se întâmplă. *A fost sau n-a fost?* poate distra spectatorul care se oprește la primul nivel, dar poate în același timp să-l trimită și mai departe – la o radiografie a României la aproape 17 ani de la revoluție. Una ironică, dar lipsită de răutate. Autorul spune modest că n-a vrut decât să prezinte trei istorii personale, dar eu sînt convinsă că și-a propus mai mult de-atît.

O generație care poate judeca obiectiv

Poate că sînt planetele în așa fel aliniate ca în acest an trei filme semnate de trei tineri cineasți să trateze momentul decembrie 1989. Firește, nimeni nu-și imaginează că Radu Muntean, Cătălin Mitulescu și Corneliu Porumboiu s-ar fi vorbit, dar probabil că revoluția și-a epuizat timpul necesar digerării nu numai pentru tinerii cineasți, ci și pentru generația întreagă din care fac parte, adică generația care poate judeca obiectiv. N-a trăit revoluția în scutece, are amintirile vii, dar nu era suficient de mare pentru a fi aptă să facă compromisuri.

Felul în care Porumboiu se apropie de această temă a revo-

luției – atît de tocită, plictisitoare aproape, cu atît mai mult cu cît n-a fost clarificată – mi se pare inteligent, subtil și de o tandrețe esențială la care nu m-aș fi așteptat. Mă refer la copertele filmului, mai ales la finalul lui, la cadrele statice cu felinarele care se aprind pe rînd în vecinătatea unor blocuri dezolante. Plus comentariul din *off* al operatorului de televiziune care preia mesajul autorului: „Tot ce-mi amintesc eu de la revoluție este că era liniște și frumos”. Asta ne propune Corneliu Porumboiu, ceea ce înseamnă că ar trebui să uităm, să idealizăm,

să edulcorăm revoluția (tre-cutul). Doar să o punem în ramele corecte. De aceea introducerea telefonului de la femeia al cărei fiu a murit la revoluție – o necesară corectare de direcție. *A fost sau n-a fost?* e un film care te face să rizi și să plîngi în același timp.

A fost sau n-a fost? – 2006, scenariul și regia: Corneliu Porumboiu. Cu: Mircea Andreescu, Ion Sapdaru, Teodor Corban. Imaginea Marius Panduru. Film 100% independent.

Mădălina COCEA

LA BLOG

Mesaj într-o sticlă

De la Mădălina mică pentru Mădălina mare: „Atunci când ai să fii mare, te rog frumos să nu rîzi de Mădălina mică. Să știi că mă gîndesc mult înainte de fiecare hotărîre și am foarte multe probleme. De asemenea, te rog să nu zici, cînd ai să fii mare, că înainte nu ai iubit cu adevărat pentru că erai doar un copil, pentru că nu este așa. Află că acum ești îndrăgostită de Adi și suferi foarte mult pentru el și, chiar dacă ai să iubești mai tare pe altcineva, mai tîrziu, te rog să nu îl uiți și să nu spui că nu au fost sentimente reale“.

Acesta este un citat aproximativ din prima pagină a unui caiet-vocabular, scris cu mîna foarte sigură a unei școlărițe de clasa a patra. Era un mesaj de la mine, pentru cea care va fi la un moment dat un om mare și la fel de nerezonabil ca toți adulții pe care îi cunoșteam. Mi-am mai notat acolo, ca să fie toate lucrurile clare, că problemele unui copil sînt la fel de importante ca acelea ale unui om matur și să nu rîd mai tîrziu de ele. Și, din cauză că în perioada respectivă urmăream un serial cu o tipă care și-a pierdut memoria, mi-am notat și ceva date despre cine sînt eu și cum e viața mea, în caz de amnezie.

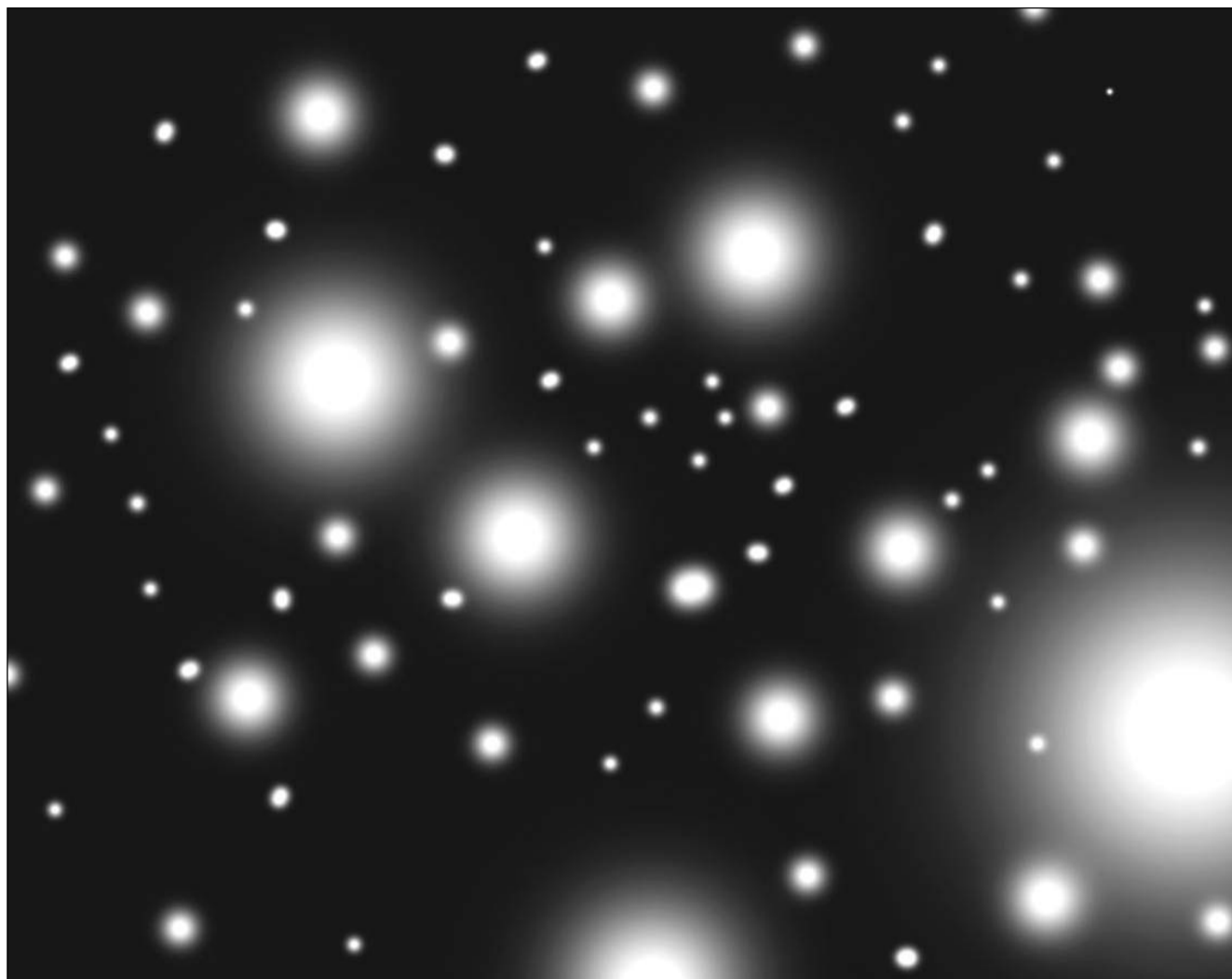
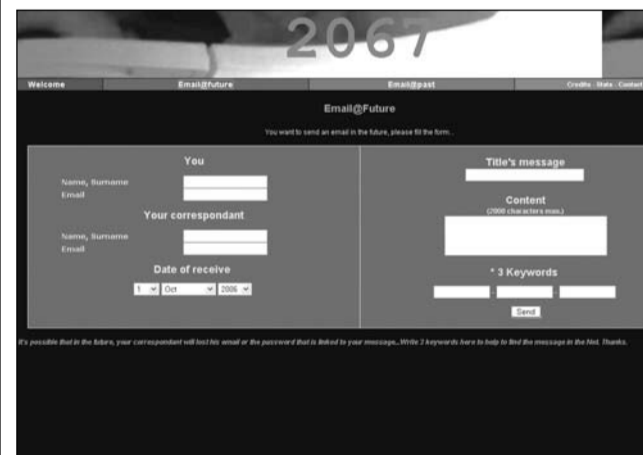
Caietul l-am pierdut, așa cum am rătăcit cam toate oracolele și jurnalele care mă ajutau să plonjez în ființa care am fost altădată.

Și acum, subiectul textului: de pe <http://2067.hypermoi.net> poți trimite un mesaj spre viitor, ție sau altcuiva. Din punct de vedere tehnic, totul este destul de simplu: intri pe site, alegi destinatarul și data exactă la care vrei să fie trimis mesajul, scrii confesiunea/ povestea/ sfaturile de viață pentru copiii tăi/ secretul rețetei de tort cu frișcă a bunicii/ reminderul pentru termenul limită al unui proiect sau orice altceva îți trece prin cap, apeși „send“ și apoi totul este doar o chestiune de timp. Cel care va primi mesajul este înștiințat pe loc că undeva în viitor îl va aștepta un email din anul 2006. Avînd în vedere că limita temporală pentru trimiterea în viitor a unui mesaj este 2067 (moment în care creatorul site-ului va avea 100 de ani), destinatarul va putea accesa mesajul nu doar din adresa de email, ci și de pe site, pe baza unei parole sau a unui șir de întrebări/ răspunsuri.

Dincolo de funcția sa tehnică, site-ul reprezintă un performance-art al francezului David Guez, un artist care folosește Internetul ca mediu de expresie. În concepția sa, Internetul este ca o imensă carte a funcționării noastre actuale și un martor al evoluției noastre sociale. Folosit pentru a gestiona relații între persoane, acesta devine o oglindă analitică a spaimelor, fanteziilor, dorințelor și obiceiurilor noastre, o imagine pe care o vom putea privi, încruntați sau nu, din viitor.

Aproape 2.000 de oameni au decis să transmită un mesaj peste ani: majoritatea au ales anul 2007, poate pentru a verifica funcționalitatea serviciului sau pentru că 2067 sună înfricoșător de depărtat. Mulți alții au ales să treacă un interval de 10 ani între trimiterea și primirea mesajului, iar 37 de oameni și-au ales ca țintă anul 2067.

Cum va arăta lumea atunci și dacă ne vom citi sau nu mesajele direct de pe lentilele de contact, nimeni nu știe. Dar eu am să-mi țin promisiunea să nu rîd niciodată de mine cea mică sau de toate Mădălinele care voi mai fi.

Matei BEJENARU

ARTE VIZUALE

Singurătăți reale și virtuale

„Ciberspațiul este un nou univers, unul paralel, creat și susținut de computerele din lume și din liniile de comunicare. O lume în care traficul global de cunoaștere, secrete, măsurători, indicatori, distracții ia forma unor semne, sunete, prezențe niciodată văzute, toate acestea «înflorind» în vasta noapte electronică. Coridoarele sale se formează oriunde electricitatea este prezentă alături de inteligență. Camerele sale se luminează ori de câte ori în ele informația se adună și se stochează. Profunzimile sale se măresc cu fiecare imagine, cuvînt sau număr, cu fiecare adăugare, cu fiecare contribuție, cu fiecare fapt sau gînd. Orizonturile sale se retrag în toate direcțiile; respiră adînc, devin mai complexe...“ Iată modul în care teoreticianul american Michael Benedikt a definit poetic acest spațiu virtual în care tot mai mulți dintre noi intrăm zilnic prin intermediul computerului personal.

Scriitorul canadian William Gibson a fost primul care a dat un nume acestui nou spațiu, *cyberspace* (ciberspațiu), în romanul său *Neuromancer* (1984). În următoarele două decenii termenul a fost asimilat de toți cei care studiau tehnologia informației ca reprezentînd o nouă etapă la care a ajuns civilizația sub influența tehnologiei. Ciberspațiul nu există în realitate, este un nou univers virtual multidimensional, creat și susținut de computere și liniile de comunicare, modem-uri și noduri de rețea. Informația în format digital care se vehiculează este non-liniară, binomul spațiu-timp cîștigînd noi sensuri și semnificații.

Prin intermediul ciberspațiului, utilizatorii experimentează trăiri multisenzoriale care

le pot reconfigura viața actuală. În Japonia, spre exemplu, unde există o cultură a Internetului foarte dezvoltată, s-au efectuat studii pe tineri adolescenți, care își petreceau tot timpul în propria cameră conectați la Internet prin intermediul computerului. Comunicarea în ciberspațiu cu interlocutori reali sau virtuali, precum și accesul la lumile create în acest spațiu inteligent au avut ca rezultat „decuplarea“ lor de la realitatea fizică. Simulările și reprezentările din ciberspațiu au substituit nevoia lor firească de socializare, realizată acum, aparent mai facil, dar și artificial, prin interacțiunea cu tastatura sau cu *joystick*-ul consolei de jocuri interactive.

Curatoarea japoneză Yuko Hasegava a analizat aceste schimbări la nivelul conști-

inței și al producției artistice în era digitală, cu ocazia expoziției organizate de ea în cadrul Bienalei de la Istanbul din 2001. Prin conceptul de *Egofugal*, ea a încercat să dea o nouă dimensiune individului în raport cu comunitatea, într-o epocă tehnologică dominată de comunicațiile interactive în rețea, ingineria genetică și inteligența artificială. Cuvîntul „*Egofugal*“ este compus din cartezianul *ego* și latinescul *fugal* (evadare) și reprezintă o nouă stare a raportului dintre sine și ceilalți, dintre individual și colectiv.

Menținînd diversitatea indivizilor, egofugalitatea pune în valoare o atitudine de continuă coexistență cu ceilalți în ideea formării unui spațiu metafizic în care conștiința, informația, corporalitatea, inteligența, timpul, viteza și accelerația, spațiul sînt gestionate conform unei noi macro-ordini. Caracterul dual al conștiinței (conștiință personală – conștiință colectivă) presupune definirea acestui nou tip de existență, în care unitatea informațiilor receptate senzorial duce la o trecere către un nou nivel informațional al ambientului inteligent și transparent.

Singurătățile s-au unit astfel digital prin modem-uri și cabluri de rețea în căutarea unei fericiri virtuale comune...

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași“

Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași“ și „Gazeta de Sud“.

Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași“.

Colegiul editorial:

Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici

Redactor-șef:

George Onofrei

Redactor-șef adjunct:

Anca Baraboi

Secretar general de redacție:

Victor Jalbă

Rubrici permanente: Adriana Babeți, Marius Babias, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Mădălina Cocea, Șerban Foartă, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lăzărescu, Ada Milea, Doris Mironescu, Cristi Neagoie, Ana-Maria Onisei, Lucian Dan Teodorovici, Dumitru Ungureanu, Luiza Vasiliu

Carte: Luminița Marcu, Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu

Muzică: Victor Eskenasy, Răzvan Țupa

Film: Iulia Blaga

Teatru: Mihaela Michailov

Arte vizuale: Matei Bejenaru

Caricatură: Lucian Amarîi (Jup)

Grafică: Ion Barbu

TV: Alex Savitescu

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, 0724/ 574355, fax: 0232/ 214111, e-mail: supliment@polirom.ro, <http://www.supliment.polirom.ro>

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente:

Mihai Sârbru, tel. 0232/ 271333
Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

Tipar: S.C. Print Multicolor S.R.L., Iași

„Suplimentul de cultură“ este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378.

Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal.

Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament:

- 18 lei (180.000) pentru 3 luni
- 36 lei (360.000) pentru 6 luni
- 69 lei (690.000) pentru 12 luni

• Potrivit articolului 206 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului • „Suplimentul de cultură“ utilizează fluxurile de știri MEDIAFAX •

Luiza VASILIU

ENCICLOPEDIA
ENCARTA

Facho (faşó)

Povestea e simplă: Renaud mai scoate niște cîntece (a- ceeași linie melodică, același argou ca de obicei), în care se ia de dreapta și de Sarko și nu se poate abține să nu arunce săgeți înspre susținătorii lui, Johnny și Doc Gynéco – „Mamăăă, ce casting! (se referea la participarea mai sus-numiților la școala de vară a UMP, n.m.). Cu ăștia, Sarko sigur o să-i atragă pe tineri. Johnny e idolul tinerilor, da' mai mult al bătrînilor, și Doc Gynéco, care nu e idolul nimănui – minunat!”. Pare o bandă desenată în serie, din care nu înțelegi nimic dacă nu ești la curent cu toate episoadele. Așadar, un mic *who's who*: Renaud e un tip blond, neras, cam vagabond, figura tipică a cîntărețului francez de stînga (aniversarea de 16 ani și-a sărbătorit-o pe bari- cadele din Cartierul Latin, în mai '68, cînd a și compus prima melodie, *Crève salope*). Fan Mitterrand, Bob Dylan, Bruce Springsteen. Inamic al lui Nicolas Sarkozy, *catindatul* UMP (Uniunea pentru o Mișcare Populară) la alegerile prezidențiale de anul viitor. Johnny Hallyday e eternul penibil al încercărilor rock din muzica fran- ceză, un Gabriel Cotabiță mai plin de sine.

În fine, Doc Gynéco e un rapper care acum vreo cîțiva ani chiar avea succes. A, da: iar melodia lui Renaud care a stîrnit discuția se cheamă *Elle est facho* (*Ea-i fascistă*), e mult mai slabă decît alte cîntece celebre de-ale lui (cum ar fi tandrul *Morgane de toi*), dar are niște versuri de li se face pielea de gîină tuturor simpatizanților Sarko: donșoara despre care e vorba e „Mai degrabă CIA decît KGB./ Și mai Pinochet decît Allende/ Trebuie spus că e proastă ca o vițică/ Ea e fascistă/ (...) Și votează cu Sarko“. Ați înțeles, sper. Proble- ma lui Renaud e că „Sarkozy e un Le Pen mai mic, un re- publican un pic mai de nădej- de, în hainele dreptei clasi- ce“, și că simpatizanții Fron- tului Național vor vota în al doilea tur chiar cu Sarko, da- că va fi cazul. Sună în con- tinuare a bandă desenată? Se prea poate. Așa e Franța pregătindu-se de alegeri, cu autobiografiile ale principalilor candidați care se vînd în mii de exemplare și cu diverși cîntăreți/ circari/ scriitori care își dau în petec și aruncă aiu- rea unii în alții cu venin. Din- colo de toate astea, cetătea- nul e turmentat. Dar despre asta – în Enciclopedia viitoare.

Minunata lume nouă

Pe Kazuo Ishiguro îl știți, probabil, din *Rămășițele zilei*. Carte învăluită în sensibilitate și delicatețe japoneză, cu drame întortocheate, aceasta a fost transformată într-o peliculă cu aer englezesc, lumini blinde și interioare victoriene, avîndu-i în distribuție pe Anthony Hopkins și Emma Thompson. În 1989, tot *Rămășițele zilei* i-a adus lui Ishiguro un Booker Prize (prezidat de David Lodge); apoi recunoaștere literară și traduceri în vreo 14 limbi. Unul dintre japonezii europenizați (alături de Haruki Murakami), Ishiguro își „recunoaște“ melanjul oriental-occidental nu doar prin scriitură, ci și printr-un element biografic: născut în 1954 la Nagasaki, studiază, trăiește și se stabilește, după 1960, la Londra. Unde devine scriitor internațional.

Ana-Maria Onisei

C lătînd temeinic obsesiile referitoare la cel de-al doilea război mondial (din perspectiva unei japoneze bintuite de coșmaruri în *Amintirea palidă a munților*), la cristalizările sociale de după căderea Cor- tinei de Fier (în *Nemîngîiații*) și la tristețile și rigoriile impuse de lumea civilizată (în *Rămășițele zilei*), Kazuo Ishiguro ajunge în cele din urmă – tentat de ideea evoluției parțial împărțitelor tehnici de inginerie genetică – să abordeze un subiect „futu- rist“. Cel mai recent roman al său – apărut în Anglia în 2005 – reușește să entuziasmeze critica și este trecut pe lista celor mai bune cărți ale a- nului în „The New York Times“ și „Publishers Weekly“. E din nou nominalizat pentru Booker Prize și primește, în plus, o nomi- nalizare și

KAZUO ISHIGURO s-a născut în 1954 la Nagasaki. Își urmează studiile la University of Kent și University of East Anglia. Debutază în 1982 cu romanul *Amintirea palidă a munților*. Între 1986 și 1995 publică volumele *Un artist al lumii trecătoare* (1986), *Rămășițele zilei* (1989) și *Nemîngîiații* (1995). Este deținătorul unui Booker Prize, pentru romanul *Rămășițele zilei*, al distincției de Officer of the British Empire for Services to Literature și al ordinului Chevalier des Arts et des Lettres din partea statului francez.

pentru National Book Critic Circle Award. Să fie doar obișnuință, așteptare cu sufletul la gură (cinci ani de la ultimul roman) sau ne aflăm, realmente, în fața unei cărți „extraordinar de inteligente“, cum scrie, de exemplu, „The Guardian“?

Tu, eu și o clonă

Cîte puțin din fiecare, aș spune: în comparație cu celelalte roma- ne ale

japonezului, acest ultim *Să nu mă părăsești* (traducere din limba engleză de Vali Florescu, Editura Polirom, 2006) nu răspîndește a- ceeași vigoare a stilului. Apoi, impactul pe care îl are apariția volumului unui autor deja consacrat riscă să fie direct propor- țional cu emoția așteptării mai degrabă decît cu valoarea intrin- secă a acestuia, dacă nu ține chiar de „o modă“. În fine, paradoxal, *lumea SF* pe care o imaginează Ishiguro în romanul său are pute- rea de a reaminti perspective și condiții triste – în fapt, profund umană –, dar încărcarea epui- zantă a poveștii cu contexte și reveniri prea dese îi retează, pe parcurs, aripile.

Așadar, „minunata lume nouă“ se află, inițial, după porțile de la Hailsham, un loc unde dife- riți indivizi clonați sînt edu- cați și menținuți la para- metri preciși de sănătate fizică pentru a deveni, ul- terior, donatori de orga- ne. Tinerii își locuiesc spațiul fără prea multă conștientizare, urmînd cursul (ne)firesc impus de îngrijitori: lecții de artă, mult sport, mese îmbelșugate, informații servite cu lingurița. A- junse la adolescență, clonele leagă prietenii, iscă iubiri, scormo- nesc după elemente ce le-ar putea explica ros- tul existenței. Triun- ghiul Kathy-Ruth-Tom- my servește povestea,

fiindu-i în același timp latură umană (tinerii se descoperă unii pe alții, își exteriorizează senti- mentele, își explică tea- ma sau furia prin lungi discuții nocturne tera- peutice) și parte anorma- lă (deși trăiesc firesc „pe dinăuntru“, expuși lumii adevărate se simt extra- terestri, nu găsesc resur- sele pentru a pricepe ce li se întîmplă, vorbesc ori se comportă ca în recla- mele sau seriialele văzute la televizor). Ulterior, părăsirea Hailshamului și viața de la „Că- suțe“ – loc intermediar – mar- chează etapa de maturitate a per- sonajelor, ultimul răgaz cînd sînt întregi unele cu altele înainte de a se pregăti pentru donații.

Cum ai să mori

La „ieșire“, există – ironic – posibilitatea de a deveni îngriji- tor, de a-ți ajuta propriii prie- teni, dar și de a-i vedea cum mor. Kathy – o astfel de îngriji- toare și personajul povestitor – revine obsesiv, odată ajunsă la maturitate, la Hailsham, spațiu al nostalgiilor, între ale cărui garduri le-a fost dată și apoi in- terzisă viața. Dar această nos- talgie nu se oprește doar la dia- loguri și amintiri. Se insinuează în atmosfera generală, sugerînd dezorientarea și tristețea provo- cate de imaginea interiorizată a unui trai pe care n-ai apucat niciodată să îl construiești.

Etapele de memorare sînt însă uneori exagerat de lungi și de alambicate ca să îți priască (de la un anumit punct devin chiar redundante), făcîndu-te să aștepti exasperat un final pe care, de altfel, îl cam intuiești. Dintre cei trei prieteni, Ruth (fos- ta iubită a lui Tommy) va muri prima, la a treia donație, iar Tommy (acum iubitul lui Ka- thy), la a patra, refuzînd ca a- ceasta să-i mai fie îngrijitoare. Kathy, deducem, va ajunge și ea, în cele din urmă, în postura de donator.

Un subiect cu implicații in- teresante, dar care nu îți lasă senzația unui gust plin, dilu- îndu-se în prea multă întîmplare de-a lungul celor trei sute și ce- va de pagini. În cele din urmă, cu acest te naști ca să mori și nici măcar n-o să îți se întîmple mare lucru înainte de asta, Ka- zuo Ishiguro ne transmite să ne resemnăm.

ISSN 1584-8272

